МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
Філологічний факультет
Кафедра польської філології

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної (магістерської) роботи
магістр

на тему: **Перекладацькі трансформації в перекладі твору «Бігуни» Ольги Токарчук українською мовою**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи ФЛКм–21з
спеціальності 035.033 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – польська
Костик Н.Я.

Керівник: доц. Стефанишин Ю.М.

_____

Рецензент: доц. Лозинська О.Г.

_____

Львів – 2023 року

Я, *Костик Наталія Ярославівна*, підтверджую, маґістерську роботу на тему „Перекладацькі трансформації в перекладі твору «Бігуни» Ольги Токарчук українською мовою” виконала самостійно, вказавши всю використану літературу в *Списку використаної літератури.* У тексті роботи немає фрагментів праць інших авторів без оформлених покликань.

_____

(*дата*)

_____

(*власноручний підпис автора роботи*)

ЗМІСТ

ВСТУП 5

РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ 8

1.1. Поняття перекладу 8

1.2 Перекладацька еквівалентність та адекватність 12

1.3. Поняття та класифікація перекладацьких трансформацій 16

1.4. Основні проблеми перекладу художніх творів 20

РОЗДІЛ 2. ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ПЕРЕКЛАДІ ТВОРУ «БІГУНИ» ОЛЬГИ ТОКАРЧУК 24

2.1. Граматичні перекладацькі трансформації в перекладі твору Ольги Токарчук 24

2.2.1. Заміна 25

2.2.2. Перестановка 28

2.2.3. Об’єднання речень 30

2.2.4. Членування речень 31

2.2. Лексичні трансформації в перекладі твору «Бігуни» Ольги Токарчук 34

2.2.1. Вилучення 34

2.2.2. Додавання 37

2.2.3. Конкретизація 40

2.2.4. Генералізація 42

2.2.5. Антонімічний переклад 43

2.2.6. Калькування 46

2.2.7. Транскрибування та транслітерація 47

ВИСНОВКИ 50

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ 52

RÉSUMÉ 58

ДОДАТКИ 59

ВСТУП

Новітнє перекладознавче вчення досліджує досить велику кількість різного роду питань, що постійно розширюють і доповнюють існуючі ідеї, стверджують чиспростовують їхню позицію. До ряду головних проблем перекладознавства відносяться базові розуміння, такі як відповідність та тотожність перекладу.

Однією з перших і найбільш очевидних характеристик художнього перекладу є така особливість, як небуквальність, на відміну від перекладу наукового тексту, де точність є основним критерієм. Тому що художній переклад – це вільний переклад у якому не настільки важлива точність тексту, що перекладається, як враження і відчуття, які виникають у читача після його прочитання.

Ольга Токарчук – видатна польська письменниця, есеїстка, сценаристка, поетеса, психологиня, лавреатка літературної премії «Ніке», Міжнародної Букерівської премії та Нобелівської премії за 2018 рік. Перу Токарчук належить велика кількість творів та віршів.

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що аналіз перекладу дозволяє побачити унікальність висловлювання у різних мовах, а також виділити певні особливості. Вказана вище обставина зумовлює своєрідність предмета дослідження, тому що переклади творів художньої літератури дають змогу книголюбу розширити своє світосприйняття. Питанням перекладацьких трансформацій активно займались наступні вчені: Роксоляна Зорівчак [10,11], В’ячеслав Карабан [14], Ілько Корунець [18], Віктор Коптілов [20],Олена Михайленко [29].Також над цим питанням працювали і польські вчені, а саме: Кшиштоф Хейвовський [49], Роман Левицький [53], Марек Свідзінський [56].

Мета пропонованої роботи: проаналізувати перекладацькі трансформації в перекладі твору „Бігуни” українською мовою.

Згідно з вище зазначеною метою було визначено ряд **завдань**:

- дослідити основні поняття та проблеми перекладу;
- визначити, що таке перекладацька еквівалентність та адекватність;

- з’ясувати поняття перекладацьких трансформацій;
- дослідити підходи до їх класифікацій;
- визначити та проаналізувати лексико – семантичні, граматичні та лексичні трансформації в перекладі твору Ольги Токарчук;
- розрахувати кількісні показники застосування граматичних і лексичних трансформацій у перекладі твору Ольги Токарчук;

Об’єкт дослідження: перекладацькі трансформації у перекладі твору Ольги Токарчук українською мовою**.**

Предмет дослідження: типи перекладцьких трансформацій в перекладі твору Ольги Токарчук „Бігуни”. Переклад виконав Остап Сливинський.

Під час написання магістерської роботи було використано наступні загальнонаукові та лінгвістичні **методи дослідження**:

- порівняння (зіставлення речень польською та українською мовою з метою виявлення перекладацьких трансформацій);
- аналіз перекладацьких трансформацій;
- типологічний метод (установлення схожостей та розбіжностей між порівнюваними мовами);
- статистичний метод (надання статистичних даних після проведеного аналізу наприкінці дослідження);

Матеріалом для дослідження є 253 перекладацькі трансформації з твору „Бігуни”.

Джерельну базу становить художній твір Ольги Токарчук „Bieguni”[58], та його переклад українською мовою „Бігуни”[40].

Теоретичне значення роботи полягає у тому, що результати цього дослідження розширюють та збагачують наукові уявлення про перекладацькі категорії адекватності й еквівалентності, сприяють розробці та уточненню термінологічного апарату перекладознавства, надають змогу охарактеризувати специфічні особливості досягнення еквівалентності й адекватності під час перекладу текстів художніх творів.

Практичне значення роботи полягає в тому, що її теоретичні положення й отримані практичні результати роблять внесок у теорію та практику перекладознавства та методику викладання перекладу, а приклади з запропонованої праці можуть бути використані в подальших дослідженнях під час аналізу перекладів творів Ольги Токарчук.

Наукова новизна отриманих результатів та висновків полягає в тому, що вперше:

– систематизовано застосування перекладацьких трансформацій при перекладі художніх текстів з польської мови на українську,

– уточнено поняття «еквівалентний» та «адекватний переклад», їх лінгвістичний статус та класифікаційні ознаки.

– виявлено найтиповіші перекладацькі трансформації, застосовувані у процесі перекладу польськомовних художніх текстів на українську мову, які відкривають перспективи для подібних досліджень на матеріалі інших мов.

Логіка дослідження спричинила таку **структуру роботи** - магістерська робота загальним обсягом 75 сторінки, з них - 52 сторінки основного тексту, складається зі Вступу, двох розділів, Висновків, Списку використаних джерел, який містить 61 позицію, Резюме польською мовою та Додатків. На початку роботи вміщено її Зміст.

У першому розділі „Основні аспекти дослідження перекладацьких трансформацій” коротко розглянуто найпроблемніші теоретичні питання, що виникають у ході дослідження перекладацьких трансформацій, зокрема: поняття перекладу, перекладацької еквівалентності та адекватності, значення перекладацьких трансформацій та їх класифікації.

Другий розділ „Перекладацькі трансформації в перекладі твору «Бігуни» Ольги Токарчук присвячено дослідженню граматичних та лексичних трансформацій. На досліджуваному матеріалі виокремлено 4 види граматичних трансформацій: заміна, перестановка, об’єднання і членування речень та 7 видів лексичних трансформацій: додавання та вилучення конкретизація, генералізація, антонімічний переклад, калькування, транскрибування та транслітерація.

РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

1.1. Поняття перекладу

Історія перекладацького вчення, як літературного явища бере свій початок ще з давніх часів, велика кількість вчених літературознавців та літераторів виражали свої обґрунтування щодо самого перекладу. Виникнення сучасної перекладознавчої дисципліни, як самостійної від інших наук, припадає на другу половину XX століття. У післявоєнний період зросла потреба у перекладах та перекладачах, тому що збільшились міжнародні контакти у всіх галузях людської комунікації, і це стало значним поштовхом для збільшення теоретичних матеріалів цієї теми. На сучасному етапі дослідження перекладознавства, це вчення розкриває велике розмаїття теоретичних ідей та способів вивчення [16, с. 12].

Станом на сьогоднішній день, досить багато вчених та науковців галузі перекладознавства, по-своєму інтерпретують значення таких термінів, як: “теорія перекладу”, “перекладознавство”, “транслітологія”, і т.д [15, с.7].

Хотілось би зазначити те, що такий своєрідний тип дослідження мовної практики, який ще прийнято називати "перекладом", розпочав своє формування в окрему та самостійну дисципліну, лише на початку другої половини XX століття. Також варто виокремити цей факт, що за останні декілька десятиліть, обсяг перекладацької діяльності значно збільшився. Тому можна з впевненістю говоритипро новий період в історії перекладу [12, с.23].

Згідно наукових джерел, термін "переклад" має велику кількість значень. Одним із його значень є дія, функцією якої є передача змісту інформації з однієї мови в іншу, іншим значенням є те, що переклад являє собою сам результат цієї діяльності. Слід наголосити, що у всьому світі переклад став універсальною діяльністю.

Переклад як дисципліна пов'язаний з багатьма науками, основні з яких – когнітивна наука і культурологія. Те, що переклад є не лише простим, але й

досить складним когнітивним явищем, констатує міждисциплінарна теорія перекладу.

Ще з самого свого початку перекладознавче вчення виконувало одну із найважливіших соціальних функцій – надавало можливість безперешкодно спілкуватися носіям різних мов. Завдяки поширенню письмових перекладів люди отримали змогу ділитися між собою культурними досягненнями своєї держави, та здобули можливість взаємозбагачення у літературній та культурній сферах.

Можна сказати, що переклад являє собою двомовну діяльність, яка поєднує у собі неперервний процес усвідомлення сприйнятої думки, а якщо бути точнішим, то осмислення цієї думки на одній мові і «трансформація» її сенсу на іншій мові.

Якщо говорити про мовленнєву діяльність, то вона проявляється в чотирьох формах, а саме: аудіюванні, читанні, говорінні та письмі. А щодо перекладу, то його відносять до складного виду діяльності, тому що він поєднує у собі усі вищеперераховані форми, але на двох мовах. Саме тому і виокремлюють декілька процесів перекладу, він може бути письмовий або усний, з рідної мови на якусь іншу, або ж навпаки.

Саме слово переклад є цілком зрозумілим для кожного. Воно присутнє майже в кожній мові в різноманітних контекстах. Якщо розглядати переклад як термін, так ще й в широкому розумінні, то він означає працю, зорієнтовану на переданні певної інформації, яка оформлена письмово або усно з мови оригіналу на іншу. А у вузькому розумінні – це перекладений текст, який письмово оформлений.

Що стосується самого поняття художнього перекладу, то кожен перекладач трактує його по-своєму, при цьому надає перевагу власному розсуду та обирає найважливіші складові цього процесу. От до прикладу Віктор Коптілов – видатний український мовознавець, перекладач у своїй праці трактує вище згадане поняття як «вид словесної творчості, внаслідок якої тексти, написані однією мовою, відтворюються засобами іншої мовної системи» [17, с. 10]. Він

вважає, що переклад художнього твору – це «відображення думок і почуттів автора прозового або поетичного першотвору за допомогою іншої мови» [17, с. 45].

Художній переклад на думку Марини Шемуди являється взаємодією культур, до яких належить текст оригіналу й текст перекладу. Таку свою думку вона аргументує тим, що художній твір охоплює різні світоглядні позиції та особливості національної культури тексту оригіналу [39, с. 165].

В польському мовознавстві, художній переклад розглядається як тонке мистецтво відтворення естетичної сутності оригіналу. Відомий польський мовознавець Людвік Зідлер визначає його як "творчий процес, спрямований на реконструкцію ідей, образів і вражень, що містяться в оригінальному тексті, у новому мовному середовищі" [47,28]. Це визначення відзначає акцент на креативності та реконструкції естетичних аспектів оригіналу.

Переклад художнього тексту вимагає збереження гармонії між його формою і змістом. Перекладач повинен ретельно вивчати семантику та стилістику твору, з метою вдалого відтворення ідейно-образної сутності оригіналу через передачу його семантико-стилістичної структури [6, с. 128]. Оскільки художній стиль вважається найскладнішим серед функціональних стилів, перекладачеві необхідно дотримуватися норм української літературної мови. Однак мова художнього твору може виходити за межі літературної, адже автори часто використовують діалектизми, варваризми, професіоналізми та інші нестандартні вирази для досягнення естетичних цілей [29, с. 377].

У художньому тексті можуть знаходитися підтекстові смисли, які кожен фахівець у галузі художнього перекладу може інтерпретувати по-своєму. Це створює ситуацію, коли іноді у перекладі важко впізнати оригінальний твір. Важливо враховувати не лише словниковий склад, але й тонкощі стилістики та естетичного вираження, зберігаючи тим самим глибину та художність оригіналу.

Різноманітні літературні переклади та саме перекладознавство посідають не останнє місце поміж інших видів. Доки літературний твір зустрінеться зі

своїм потенційним читачем, його може спіткати не одна перешкода, особливо якщо мовна система книголюба та автора є відмінні одна від одної. В такому випадку нам може допомогти такий вид перекладу, який має властивість змінювати твір, який існує водній мові, але може бути відтвореним в іншій. [9, с.33].

Особливим перекладом можна назвати художній , тому що він не завжди точнопереказує зміст [12, с. 17]. Так як слово виступає "першоелементом" в літературі, тоі сам художній переклад має справу з мистецькою функцією мови. Тому цей процесзобов’язує перекладача володіти особливою обізнаністю та ретельністю. Сама художня праця поєднує в собі не тільки якісь конкретні події, але також містить філософські погляди його творця, які або являють собою одну суцільну систему, або ж мозаїку різних теорій [14, с. 27].

Отже, з всього вище сказаного можна зробити висновки, що перекладацьке вчення як літературне явище має свій корінь ще з давніх часів, але сучасна перекладознавча дисципліна виокремилася лише у другій половині XX століття, внаслідок зростання потреб у перекладах та збільшення міжнародних контактів. Сучасне перекладознавство відзначається великим розмаїттям теоретичних ідей та підходів до вивчення перекладу. Різні вчені мають власні інтерпретації термінів, таких як "теорія перекладу", "перекладознавство", "транслітологія" ін. Щодо розвитку перекладознавства, то за останні десятиліття обсяг перекладацької діяльності значно збільшився, що свідчить про появу нового періоду в історії перекладу. Підвищена увага до перекладознавства пов'язана із зростанням міжнародних відносин у всіх сферах. Щодо поняття художнього перекладу, то воно трактується різними вченими, по-різному.

1.2 Перекладацька еквівалентність та адекватність

В теперішній час усі лінгвісти, які займаються порівнянням перекладів, неодноразово стикалися з таким поняттям, як еквівалентність. Якщо говорити про різні взаємовідношення мовних одиниць на системному рівні, то саме еквівалентність вважається головною та загальною категорією у цьому дослідженні. Вивченням цього питання у своїх видатних працях займались такі відомі українські учені, як: Роксоляна Зорівчак[9], Надія Гордієнко[5]. Вперше поняття еквівалентності було вжито Романом Якобсоном у 1959 році у його власній статті "On Linguistic Aspects of Translation ". [43]

У теорії перекладу поняття еквівалентності трактується, як процес перекладу, у якому зберігається відносна змістовна, семантична, стилістична та функціонально-комунікативна рівність інформації, яка знаходиться як в оригіналі, так і в перекладі.

У першу чергу, еквівалентність перекладеного тексту залежить від обставини його створення у мові оригіналу та відтворення у перекладі. Виділяють потенційно досяжну еквівалентність, у якій присутня максимально велика схожість змісту двох текстів, написаних різними мовами, це пов’язане із різницею мов, якими були написані ці тексти. Також виділяють перекладацьку еквівалентність, її рубежем вважається максимально збережений зміст оригінального тексту при перекладі. Зарубіжні вчені у своїх працях, можна сказати, що буквально замінили поняття еквівалентності на тотожність, аргументуючи це тим, що в перекладі має бути цілком збережений зміст оригінального тексту.

Отже, тепер стало зрозуміліше, чому в теорії і практиці перекладу послуговуються такими схожими термінами, а саме еквівалентністю, адекватністю і тотожністю. Якщо розглядати еквівалентність у широкому розумінні, то вона означає щось ідентичне, а от щодо адекватності, то її можна трактувати як щось рівнозначне.

Під повною еквівалентністю О.Д. Швейцер розуміє вичерпну передачу «комунікативно-функціонального інваріанта» вихідного тексту [53 ,с. 29], тобто тут йде мова про максимальні вимоги до перекладу.

Також Юджин Найда виділяє два типи еквівалентності, формальну і динамічну[24; с.103]. На думку автора, суть формальної еквівалентності полягає у бажанні перекладача відтворити текст якнайближче до його оригінальної форми та змісту. А от що стосується динамічної еквівалентності, то в такому випадку перекладач має на меті створити між перекладеним текстом та особою, яка буде це читати такий самий зв'язок, який був присутній між оригіналом та носієм мови, що його читав. Окрім такого поняття, як еквівалентність перекладачеві обов'язково слід розуміти та розрізняти, що таке адекватність і тотожність.

Для того, аби досягнути успіху у міжмовній комунікації, не обов'язково, а іноді навіть і не бажано добиватись максимальної еквівалентності. Власне через це і виникла потреба у терміні, який зможе оцінити якість перекладу. І мова зараз піде про «адекватність перекладу». Це викликало необхідність появи терміну на позначення оцінки якості перекладу – «адекватність». Цей термін означає «відповідність перекладу вимогам і умовам конкретного акту міжмовної комунікації» [40, с. 176]. Адекватний переклад містить у собі деякий рівень еквівалентності, однак це не означає, що еквівалентний переклад – адекватний [40, с. 177].

Як відомо, під час оцінювання перекладу художнього твору, ми, зазвичай вдаємось до виду, який оцінює якість перекладу, сенс якого розкривається через два основних поняття: адекватність та відповідність перекладу. Адекватний переклад – віддзеркалення сюжету та структури оригіналу за допомогою іншої мови. Під адекватністю розуміється розгорнуте бачення ідей автора, які виражені в тексті оригіналу, передача художньо-естетичного спрямування текстів перекладених творів, оцінювання можливої реакції читача, який є представником такої ж культури, як і творець [27, с. 147].

Крім максимально точно визначеного ідейно-тематичного спрямування

оригінального тексту, автор перекладу зобов’язаний віднайти відповідники засобів, аби передати образи, які зображені в оригіналі твору і передати специфічні особливості мови автора [23, с. 137].

Таким чином, значення «адекватність перекладу» являє собою сукупність трьох компонентів:

1. Точно та максимально детально переданий сюжет праці мовою оригіналу.
2. Перефраз структури мови оригінального тексту.
3. Обгрунтованість мови, за допомогою якого здійснюється переклад.

Отже, всі перераховані вище компоненти, які включені в поняття адекватного перекладу являють собою нерозривну єдність. Вони невід'ємні, тому що, якщо порушиться один із них, відповідно порушаться і два наступні компоненти.

Як відомо, під час перекладу текстів художніх творів, зазвичай відбуваються значна втрата, тому велика кількість вчених, вважають, що максимально адекватний переклад це той, який містить мінімальні зміни в перекладі та оригіналі. Зміни такого роду необхідні в таких випадках, якщо головна мета перекладу полягає в створені достеменного оригінального тексту, в якому поєднується єдність жанру та сюжету, за допомогою засобів інших мов. Проте, не варто викидати з голови той факт, що з розміром цих перемін пов’язана і адекватність перекладеного тексту, тому максимально точний переклад містить малу кількість змін [21, с.86].

Адекватний художній переклад мусить відповідати наступним вимогам:

1. Адекватний переклад має бути максимально точним. Перекладачеві потрібно переказати читачу головну ідею творця твору, зберігши всі моменти та відтінки за допомогою яких автор висловлювався.

2. Адекватний переклад має бути стислим. Перекладачу не варто бути багатомовним, він повинен передати основну ідею тексту максимально стисло та лаконічно.

3. Адекватний переклад має бути ясним. Слід пам'ятати про небагатослівний та короткий переклад. Але це не повинно нашкодити ясності викладання та розуміння перекладеної праці. Перекладений текст повинен викладатися максимально просто та ясно. Автору перекладу варто утриматись від важких, багатозначних конструкцій, які можуть ускладнити розуміння праці.

4. Адекватний переклад художнього тексту мусить бути літературним. Так як було зазначено вище, він повинен цілком збігатися із загальноприйнятими нормами літературної мови. В зв’язку з істотними відмінностями синтаксичної будови польської та української мов, під час перекладу неймовірно важко вберегти спосіб, яким виражений оригінал.

Окрім цього, аби максимально точно передати сюжет оригінального тексту, інколи потрібно в процесі перекладу замінити будову речення, яке перекладають, відповідно загальноприйнятим нормам української літературної мови. Точніше, поміняти місцями або змінити певні слова та вирази. Цей момент пов'язаний із розрізненням будов двох мов, які можна відрізнити за тим, у якому порядку стоять слова в реченні, або ж за їхнім лексичним складом [13, с.56;].

З вище всього сказано, можна дійти висновку, що вивченням питання еквівалентності та адекватності займались багато видатних вчених, про що свідчать їхні праці. Дізнались, що насамперед, еквівалентність перекладеного тексту залежить від обставини його створення у мові оригіналу та відтворення у перекладі. Дослідили, що Юджин Найда виділяє два типи еквівалентності, формальну і динамічну[24]. На думку автора, суть формальної еквівалентності полягає у бажанні перекладача відтворити текст якнайближче до його оригінальної форми та змісту. А от щодо адекватного перекладу, то це – віддзеркалення сюжету та структури оригіналу за допомогою іншої мови. Під адекватністю розуміється розгорнуте бачення ідей автора, які виражені в тексті оригіналу, передача художньо-естетичного спрямування текстів перекладених

творів, оцінювання можливої реакції читача, який є представником такої ж культури, як і творець.

1.3. Поняття та класифікація перекладацьких трансформацій

Перекладом можна назвати процес, коли на всіх їхніх рівнях зіставляються дві мовні системи. А от щодо лінгвістичного рівня перекладу, то він знаходиться в самому низу в ступневості завдань, що стоять перед перекладачем.

Однак, не варто забувати про те, що він є одним із найнеобхідніших чинників, за допомогою якого виконується повноцінна передачу змісту в оригінальному тексті. Звісно, що автору перекладу потрібно не лише скопіювати кількість сенсів, які були заховані у реченнях, але також відомості, що стосуються культурної сфери, також, що мають відношення до звичаїв, смакових вподобань, це все має потребу у виході вже на цей вищий рівень перекладознавчого вчення, що має назву екстралінгвістичної інформації або ж фонових знань.

Під час перекладу нерідко виникає проблема у неможливості використання буквального словникового відповідника, і саме тому автор перекладу доводиться заглиблюватись та перетворювати внутрішні структури слів та словосполучень, або ж повністю їх змінювати, інакше кажучи, вдаватися до перекладацьких трансформацій.

Олена Селіванова подає наступне визначення у лінгвістичній енциклопедії, а саме, що «основа більшості прийомів перекладу, яка полягає в зміні формальних (лексичні або граматичні трансформації) або семантичних (семантичні трансформації) компонентів вихідного тексту при збереженні інформації, призначеної для передачі» [29, с. 536]. Загалом, вищезгаданий термін використовують у великій кількості галузей мовознавчої дисципліни, також він має цілий арсенал різних визначень. Для того, аби надати дефініцію цьому терміну, спершу потрібно заглянути у зміст, який вклали у нього. Велика

кількість вчених, Вілен Комісаров[19],Сергій Максімов [27], В'ячеслав Карабан [13] та ін. по-різному витлумачують термін «перекладацька трансформація».

Ось до прикладу видатний український вчений С.Є. Максімов виділяє такі види перекладацькі трансформації

- лексичні, їх поділяє на формальні та лексико-семантичні , до першого типу він відносить транскрибування, транслітерацію, змішане транскодування та калькування, до другого – генералізацію, диференціацію, конкретизацію та модуляцію;

- граматичні, до них відносить транспозицію, додавання, опущення та переміщення;

- лексико-граматичні - антонімічний переклад, компенсація та повна перестановка [27,с.149].

Отже, трансформації якими послуговуються автори перекладів можна називати міжмовним перетворенням, перефразовуванням початкового тексту або зміни його елементів для того, аби досягнути адекватного та еквівалентного перекладу. Щодо міжмовного характеру та цілеспрямованості на досягнення адекватного перекладу, саме такими є типові ознаки трансформацій, якими послуговуються перекладачі.

Станом на сьогоднішній день велика кількість вчених та дослідників підтвердили своїми працями існування різноманітних перекладацьких трансформацій. підтвердили своє існування. От до прикладу, Лев Латишев [22, с. 78] у своїй праці диференціює трансформації за особливістю відхилень від міжмовних відповідників і таким чином класифікує їх на:

- морфологічні – де замінюється одна категоріальна форма іншою або декількома;

- синтаксичні – змінюється синтаксична функція слів та словосполучень;

- стилістичні – змінюється стилістичне забарвлення певної частини тексту;

- семантичні – змінюється не тільки форма, якою виражається зміст, але і він сам;

- змішані – це ті, які поєднують у собі лексику та семантику та синтаксис із морфологією;

У своїй колективній праці Ада Фітерман та Тетяна Левицька поділяють трансформації,якими послуговуються перекладачі на наступні види [23, с. 56]:

- граматичні трансформації, до них відносять перестановку, опущення і додавання, перебудову та заміну рекомендацій;

- стилістичні, до них відносять наступне: синонімічну заміну та переклад який виконують при описі, компенсацію та інші різновиди заміни;

- лексичні, це заміна, додавання, конкретизація та генералізація понять;

Наступна праця Жана-Поля Віне та Жана Дарбельне, вони іноземні лінгвісти. Хоча у своїй роботі вони не розповідають про трансформації, однак там йде мова про прийоми, які також дуже часто використовують перекладачі під час своєї роботи. Як нам вже відомо, що виконуючи непрямий переклад зміст тексту може знижувати свою якість, або ж взагалі розсіюватись, можлива навіть змінюваність норми мови у не зовсім правильному напрямку. Все це через те, що виконати прямий переклад у запропонованій ситуації просто неможливо.

Саме тому вищезгадані вчені у своїй праці запропонували наступну класифікацію, яку можна використовувати в процесі перекладання. [19, с. 157–167]:

1) прийоми прямого перекладу:

– буквальний;

– калькування;

– запозичення;

2) прийоми непрямого перекладу:

– еквіваленція (передається зміст попереджувальних написів, прислів'їв, афоризмів іншими словами);

– транспозиція (змінюється одна частина мови на іншу);

– адаптація (змінюється деталі історії, що повідомляють, іншими);

– модуляція (змінюється присутня точка зору).

Однак, дальше всіх вдалось зайти Миколі Гарбовському, тому що саме він раз із трансформацією виділив ще й деформацію. Їх також відносять до перетворень, але пов'язують їх з певними втратами, які в першу чергу мають відношення до мовленнєвого твору [5, с. 507].

Також вчений описує помилки, які перекладачі виконують не усвідомлюючи. Причиною цьому може бути недостатнє знання мови, якою написана книга оригіналу, або ж брак пізнаваних умінь, нестача навичок для опису дійсності у початковому тексті, неуважність у ставленні до сенсу оригінального тексту, невміння передати та зрозуміти думку автора тощо [5, с. 514]. На мою думку, такий розподіл лише ускладнює працю по визначенню трансформацій, тому що межа між ними та деформацією є нечітка та недостатньо обґрунтована, тому що, з одного боку, вчений відділяє деформацію тільки структурою, а з іншого він також допускає семантичну деформацію.

Різницю між трансформаціями і помилками перекладу дає першим можливість зробити правильний вибір відповідників оригіналу та перекладу. Але це все відбувається з оглядом на те, що досягнути повну еквівалентність можливо лише в ідеалі.

Отже, з всього вищезгаданого, можна зробити висновок, що вчені відокремлюють трансформації, якими послуговуються перекладачі, залежно від рівня мови, на якому вони відбуваються та різновидів оригінальних одиниць, які мають властивість перетворення. Однак, як нам вдалось замітити, між багатьма типами є схожості. До прикладу, більша кількість дослідників розглядає прийом заміни. Проте, Сергій Максімов навіть не згадує про такий вид трансформації[27] А щодо Ади Фітерман та Тетяни Левицької[23], то вони класифікують заміну як лексичну трансформацію. Взагалі, таких прикладів можна навести безліч, тому що переклад – це процес творчості, а трансформації мають на меті не лише аналізувати відношення одиниць мов оригіналу та перекладу, але й досягнення еквівалентного перекладу. На нашу думку, найкращу класифікацію запропонував Максімов Сергій Євгенович, вона найбільш доповнена та зрозуміла.

1.4. Основні проблеми перекладу художніх творів

В процесі художнього перекладу розрізняють особливі переклади, в залежності від належності оригінального тексту до якогось окремого різновиду літератури. До цих різновидів відносять: поезію, п'єсу, сатиричні твори, художню прозу, і т.д.

В процесі перекладу, перекладач неодноразово стикається з низкою проблем. От однією з цих проблем, з якою можна зустрітись в художньому перекладі можна вважати взаємний зв’язок контексту автора та перекладача. Взагалі, в художньому перекладі ці два контексти дуже наближені один до одного. Отже, головним із критеріїв, по яких можна визначити подібність, чи, навпаки, розбіжність двох цих контекстів є взаємний зв’язок дійсності та даних запозичених із літератури. Тобто, якщо в праці письменника переважає дійсність, то в такому випадку йдеться про авторську діяльність. А що ж тоді робити перекладачу? Він повинен відштовхуватись від уже створеного тексту, та відтворювати у своїй уяві всю дійсність тексту [17, с. 90].

Але також в праці може бути і таке, що переважатимуть літературні дані, в такому випадку мова буде йти про перекладацький контекст. Так як мовна системапевної літератури немає можливості майстерно відтворити оригінал праці,виходить, що ні один переклад неможливо виконати абсолютно точно. І такий момент негативно відбивається на процесі, та незалежно в якому випадку стає причиною втрати якогось невизначеного обсягу що обов'язково призведе до втратипевного обсягу інформації. В цьому процесі також немало важливу роль відіграє сам перекладач, так як у його обов’язки входить перекодування тексту, не виключено, що він може упустити якийсь важливий момент змісту. Також перекладач може просто напросто не показати читачеві якісь особливі моменти оригіналу, тому що на його думку вони будуть недостатньо цікавими [26, с. 59].

Як було зазначено вище, в процесі художнього перекладу, до всіх чинників додається також сам перекладач, який у всьому цьому процесі є

рівноправним автору. Взагалі оригінал твору годі вилучити із ґрунту рідної йому мови, та посадити на зовсім інший. Тому що він мусить переродитися шляхом усіє талановитості та геніальності, якими володіє перекладач [12, с.37].

Очевидний цей факт, що в процесі перекладу твору на іншу мову, певні асоціативні зв'язки значною мірою можуть зруйнуватись. Для того аби твір продовжив існувати саме як мистецьке творіння, але вже в новому для нього оточені, перекладачу потрібно приміряти на себе роль творця, та в певних моментах навіть відтворити весь цей процес створення. Також мусить заповнити працю об'єднувальними зв'язками, які в свою чергу мали б викликати нові постаті та задовільнити носіїв певної мови.

Іншою, не менш важливою проблемою, з якою можна стикнутись в художньому перекладі, являється точність та вірність перекладу. Кожен процес перекладу може супроводжуватись різноманітними перешкодами. В момент перекладу прози перекладач стикається з такою проблемою, як не співпадіння у значені та стилі вираження слів [15, с. 44].

Художній твір – це праця, в якій зібрано в одне ціле ідеї, слова, образи, ритм, інтонацію та композицію. Не можливо замінити один ізкомпонентів, аби цей момент не вплинув на загальну будову твору. Тобто, якщо змінюється хоч один компонент, то це призводить до змін всієї будови. Художня праця має перекладатися, не так, щоб звук відповідав звуку, а слово-слову, вона повинна бути перекладеною від ідейно-образної будови оригіналу до відповідного перекладу. [15, с.60].

Ідеї перекладача яскравіше зображуються, саме в художньому перекладі. Дужечасто гармонія твору втрачається через безглузді спроби відтворення усіх елементів, тому перш за все потрібно визначити головні елементи цього твору і постаратись відобразити їх максимально точно, не звертаючи уваги на другорядні.

Отож, ця теорія призвела до змоги виокремити найважливіші елементи в творі,одночасно нехтуючи іншими елементами. Оминути втрат – неможливо, в будь-якомувипадку, але якщо відноситись до цього процесу з розумом, тоді

вони будуть значноменшими. Василь Жуковський колись сказав таку річ, що дуже рідко щось неперевершене може перейти з однієї мови в іншу, та не втратити при цьому своєїунікальності, але що ж тоді залишається робити перекладачу? А перекладач повинен знайти у своєму уявленні такі замінники, які б могли вдосконалити цей твір [9, с. 66].

Іншими словами, переклад художнього твору не є просто буквальний, дослівний переклад тексту і часто художній переклад тексту може не збігатися з оригіналом, так як головне завдання такого переведення – щоб переклад означав для носіїв мови перекладу те ж саме, що означало початкове вислів для носіїв своєїмови.

В процесі перекладу, автор записує на аркуші те, як він бачить та розуміє художній текст. Якщо проаналізувати переклад та зіставивити отриманий результатз оригінальним текстом, то можливо окреслити ступінь, художні смаки, ширину світосприймання письменника автора перекладу.

Під час первинного аналізу особливостей перекладів художніх текстів, виділили низку труднощів, з якими може стикнутись кожен перекладач:

- специфічність перекладання сталих словосполучень;
- проблема в перекладі певних слів;
- необхідність прийняття до уваги культурних відмінностей.

Специфічність перекладання стійких словосполучень не настільки важка, як видається. Якщо використовувати словник синонімів, то можна з легкістю виконати адекватний переклад [15, с.112].

Підводячи підсумок за розділом І можна дійти висновку, що перекладознавство як наука розвивається та розширюється кожного дня. У цьому розділі досліджено особливості, мету, основні критерії та проблеми перекладу художнього тексту.

Дізнались, що таке поняття перекладу та те, що в першу чергу, еквівалентність перекладеного тексту залежить від обставини його створення

у мові оригіналу та відтворення у перекладі. Виділяють потенційно досяжну еквівалентність та перекладацьку еквівалентність. А значення «адекватність перекладу» являє собою сукупність трьох компонентів:

1. Точно та максимально детально переданий сюжет праці мовою оригіналу.
2. Перефраз структури мови оригінального тексту.
3. Обгрунтованість мови, за допомогою якого здійснюється переклад.

Також нам вдалось дослідити, що вчені розрізняють перекладацькі трансформації в залежності від рівнів мови, на яких вони відбуваються та типів вихідних одиниць (одиниць оригіналу), які перетворюються. Все ж таки між багатьма класифікаціями простежуються спільні риси. Наприклад, більшість вчених розглядають такий перекладацький прийом, як заміна.

Однією з проблем, які з'являються під час перекладу є взаємозв'язок контексту автора та перекладача. Головним із критеріїв, за якими можна визначити подібність чи, навпаки, розбіжність двох цих контекстів, є взаємозв'язок дійсностіта даних, запозичених із літератури. Іншими, однак не менш важливими проблемами є: точність та вірність перекладу, специфіка перекладу сталих словосполучень, певних слів та необхідність урахування культурних відмінностей.

Отже, з вище всього сказаного можна дійти висновку, що переклад як наука розвивається та досліджується з неймовірною швидкістю. З того часу, як переклад почав формуватись в окрему дисципліну було досліджено велику кількість запитань.

РОЗДІЛ 2. ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ПЕРЕКЛАДІ ТВОРУ «БІГУНИ» ОЛЬГИ ТОКАРЧУК

2.1. Граматичні перекладацькі трансформації в перекладі твору Ольги Токарчук

Ольга Токарчук — видатна польська письменниця та психологиня, яка завоювала міжнародне визнання своєю глибокою та проникливою творчістю. Її роман "Бігуни", що виданий у 2007 році - це нетрадиційний і філософський літературний твір, який складається з численних коротких оповідань і фрагментів. У 2008 році книга отримала літературну премією Nike, а 2018 році була відзначена Премією Нобеля з літератури.

У романі "Бігуни" розповідається про подорожі і пошуки відповіді на запитання про сенс життя, існування та сучасну реальність. Кожен фрагмент твору втілено через призму різних персонажів, які подорожують як фізично, так і метафорично. Авторка розглядає теми міграції, відчуження, сучасного світу, а також пошуку самопізнання і сенсу життя.

"Бігуни" відрізняються нетрадиційною структурою та стилем. Це важливий твір сучасної польської літератури, який привертає увагу читачів своєю глибокістю, філософським змістом і авторською майстерністю Ольги Токарчук. Книга стала важливою частиною сучасної польської літератури і отримала велике визнання як національно, так і за межами Польщі.

Під час аналізу мовно-художнього перекладу твору ми стикнулися з декількома видами перекладацьких трансформацій, які використав автор перекладу, зокрема з такими як: граматичними та лексичними.

Трансформації граматичного типу являються одним із прийомів, що використовують при перекладі. Вживання вище згаданих трансформацій супроводжується заміною структури речення, словосполучення чи слова, що зберігає свою семантичну інформацію. Граматичні трансформації – це насамперед про перебудову речення, про зміну його структури.

Серед граматичних трансформацій виділяють такі типи:

- Заміна – ця граматична трансформація передбачає замінювання

певних граматичних форм, на еквівалентні або більш прийнятні в межах цільової мови. Цей вид перекладацької трансформації допомагає забезпечити граматичну вірність та прийнятність тексту в цільовій мові, навіть якщо це вимагає зміни оригінального тексту.

- Перестановка – це граматична трансформація при використанні якої змінюється порядок слів, фраз чи частин речень. Робиться це для того, аби досягнути більш логічної, структурної або граматичної побудови в перекладі. Завдяки цьому типу трансформації зберігається сенс тексту, адаптується граматична структура тесту оригіналу до вимог мови перекладу.
- Об'єднання речень - це перекладацький прийом, при використанні якого відбувається об'єднання двох або більше окремих речень або ж роздільних частин тексту в єдине речення в мові перекладу. Автори перекладу використовують цей прийом для того аби покращити зв'язок, логічність та структуру тексту в перекладі. Адже, відтворення відокремленні речення в перекладі часом буває досить важко.
- Членування речень - це перекладацький прийом, при використанні якого автор перекладу розбиває речення на складові частини. Це відбувається для того аби зрозуміти структуру речення та здійснити граматичний аналіз. У більшості мов це включає виділення підмету, присудка, додатка, обставин і т. д.

2.2.1. Заміна

Заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови нерідко супроводжується частковою або повною перебудовою структури речення.

Аби цілком точно підібрати слова, автор перекладу мусить на високому рівні володіти мовою, якою здійснюється переклад (у нашому випадку це українська мова), також його фантазія повинна бути без меж.

Яскравим прикладом є речення з твору "Бігуни", при перекладі якого використано заміну: *Lecz nigdy nie stałam się prawdziwą pisarką czy — lepiej powiedzieć — pisarzem,* ***bo w tym rodzaju*** *słowo to brzmi poważniej.*[58;с.18] - *Але*

я ніколи не стала справжньою письменницею, чи, краще сказати, письменником, ***бо в чоловічому роді*** *це звучить якось солідніше.*[40;с.3] Можемо побачити, що автор перекладу використав в цьому речення перекладацьку трансформація, через те, що виникла потреба у передачі смислового контекст оригінального твору на українську мову. Вираз *bo w tym rodzaju* була замінена на *бо в чоловічому роді* для того аби краще передати значення та уточнити, що саме *в чоловічому роді це звучить якось солідніше*.

Чудовим прикладом використання заміни слугує наступне речення: *Został z niej tylko* ***chłód wody w jeziorze*** *i dzień, który nie chciał się skończyć, i jeszcze radość z piwa kupionego tuż przed zamknięciem sklepu czy oszałamiający pierwszy widok fiordu.* [58;с.28] - *Від неї лишився хіба що* ***холод озерної води****, і день, котрий ніяк не хотів закінчуватися, і ще радість від пива, купленого якраз перед закриттям крамниці, і перший запаморочливий краєвид фіорду.* [40;с.5]. Автор перекладу вдався до використання трансформацію заміни *chłód wody w jeziorze* на *холод озерної води* для того аби покращити виразність і зрозумілість перекладу. В українському перекладі вираз *холод озерної води* є більш поширеним і зрозумілим для читача, адже точніше передає ідею про охолоду води в контексті озера. Такий вираз стає більш доступним для українського читача, і, на мою думку, краще передає оригінальний сенс охолоди води в тексті.

Пропонуємо проаналізувати ще один приклад використання автором прийому заміни: ***Tamci*** *też wstają, opornie, jakby koncentrowali się przed walką, a może po prostu woleliby tu siedzieć w cieniu markizy.*[58;с.40] - ***Ті двоє*** *теж устають, важко, ніби зосереджуються перед боєм, а може, їм просто більше хотілося б сидіти в затінку навісу.* [40;с.7]. Тут ми бачимо, що перекладач вдався до використання перекладацької трансформації та замінив *tamci* на *ті двоє* і зробив він це, тому що, польський займенник *tamci* та його український відповідник *ті* мають різний семантичний обсяг. А все, тому що, варіант в мові оригіналу є семантично вужчим і вказує на групу людей чоловічої чи змішаної статті. А от український займенник *ті* може відноситись до людей, тварин чи

предметів. Саме тому, автор перекладу за допомогою числівника *двоє* уточнює, що мова йде саме про людей.

Ще одним прикладом слугує наступне речення: *Mówiąc szczerze, często bywało, że wolałabym odwrócić nasze relacje i zacząć opowiadać* ***im*** *o sobie.*[58;c.18] - *Кажучи щиро, мені часто хотілося обернути навспак наші стосунки і почати розповідати* ***пацієнтам*** *про себе.*[40;c.4] Автор перекладу використав трансформацію заміни та замінив займенник *im* на *пацієнтам* для того, щоб краще врахувати контекст та аудиторію, про яку йдеться в оригінальному тексті. Речення з твору оригіналу вказує на ситуацію, де автор розповідає як він відноситься до своїх стосунків з пацієнтами, і, можливо, відчуває певну бажаність розповісти їм про себе. В українському перекладі ця ідея була виражена більш прямо і зрозуміло, зокрема через зміну вище згаданих виразів, що логічно передає зміст оригінального тексту.

Наступним прикладом використання трансформації заміни є речення: ***Może dlatego*** *nawiedzały nas duchy.*[58;c.15] - ***Не дивно****, що нас навідували духи.* [40;c.2] . Як можемо бачити, автор перекладу вдався до вищезгаданої трансформації для того аби замінити вираз *może dlatego,* який вказує на якусь можливість чи припущення на фразу *не дивно*. Тоді речення стає більш категоричним і вказує на впевненість в тому, що певні події чи явища є цілком логічними та очікуваними.

Під час дослідження та аналізування пропонованого твору Ольги Токарчук, а саме: „Бігуни”, нам вдалось зафіксувати та проаналізувати 26 випадків використання автором перекладу такого перекладацького прийому як заміна. (див.додаток №1).

2.2.2. Перестановка

Сутність перекладацького прийому перестановки полягає в тому, що в процесі перекладу лексичні одиниці змінюють свою позицію. Цей прийом зумовлений тим, що в польській мові дуже часто зустрічається послідовність прикметника після іменника, наприклад: *literatury naukowej-наукової літератури*. Це все тому що, прикметник, що позначає постійну ознаку з функцією категоризації, ставиться після іменника.

Однак бувають випадки коли навпаки, ось до прикладу: *trudny tekst-важкий текст*, це тому що, перед іменником ставлять прикметник, що позначає спеціальну ознаку, а також постійну ознаку, але не має відношення до категоризації запропонованого поняття.

Прикладом для першого варіанту може слугувати речення з твору "Бігуни": *Gdy wspięłam się na* ***wał ochronny****, zobaczyłam ruchomą wstęgę, drogę, która wypływała poza kadr, poza świat.* [58;c.5] - *Видершись на* ***охоронну дамбу****, я побачила рухому смужку — дорогу, що вибігала поза кадр, поза світ.* [40;c.2] Автор перекладу використав трансформацію перестановки та поміняв місцями іменник з прикметником *wał ochronny* - охоронна дамба для того, аби врахувати специфіку української мови та передати зміст оригінального тексту українською мовою. Отже, як нам відомо, для української мови характерним є вживання прикметника у препозиції до іменника. Таким чином, використання вище згаданого терміну дозволяє краще передати зміст та зрозумілість оригінального речення для українських читачів.

Прикладом для другого варіанту є наступне речення: *Bardzo by mi odpowiadało przeplatanie osnowy i wątku, nie istnieją jednak przenośne krosna, tkactwo to sztuka* ***ludów osiadłych***. [58;c.12] - *Мені дуже хотілось би переплітати основу й піткання, але не буває переносних кросен, ткацтво — то ремесло* ***осілих народів***. [40;c.2]. На мою думку, автор перекладу вдався до використання трансформації перестановки та змінив місцями наступні вирази *ludów osiadłych - осілих народів* для того, щоб врахувати лінгвістичні особливості української мови. Отже, використання перестановки в цьому

прикладі зумовлене вище згаданими правилами вживання прикметників з іменниками в українській мові

Ще одним прикладом використання перестановки служить наступне речення: *Nie nauczyłam się, jak mówię, żadnego fachu, a jednak wbrew temu, co zawsze powtarzali moi rodzice,* ***udało mi się przeżyć****, imając się po drodze różnych prac i wcale nie staczając na dno.*[58;c.13] - *Отже, я не здобула жодного фаху, але все-таки, всупереч тому, що весь час торочили батьки,* ***мені вдалося вижити****, змінивши дорогою безліч занять і аж ніяк не опустившись на дно.*[40;c.2] Використання перекладацької трансформації перестановки в цьому випадку, де *udało mi się przeżyć* стає *мені вдалося вижити*, на мою думку, зумовлене тим, що українська мова має власну граматичну структуру та порядок слів у реченнях. І скоріш за все автор перекладу вирішив скористатись прийомом та переставити слова так, аби вдалось зберегти граматичну правильність української мови та врахувати її синтаксичні нюанси. Якщо в цьому випадку говорити про дослівний переклад, то тут він абсолютно недоречний, адже якщо перекласти *udało mi się przeżyć*, як *вдалось мені пережити*, це буде звучати не зовсім правильно.

Пропонуємо розглянути ще один приклад використання такої перекладацької трансформації як перестановка: *W piątek dostawaliśmy wypłatę, a komu nie odpowiadało,* ***nie pojawiał się już w poniedziałek****.* [58;c.13] - *У п'ятницю ми отримували платню, а кому це не пасувало,* ***у понеділок вже не з'являвся.***[40;c.2] В оригінальному тексті ми спостерігаємо порядок слів притаманний польській мові. Саме в цьому прикладі, ми можемо спостерігати, як автор перекладу вдався до використання перестановки у виразі *nie pojawiał się już w poniedziałek* - *у понеділок вже не з'являвся* , для того, щоб якнайкраще відобразити граматичну та стилістичну структуру української мови. Вживання вище згаданого перекладацького прийому у фразі *у понеділок вже не з'являвся*, на мою думку, є цілком доцільним, адже тоді речення стало виглядати більш природньо в українській мові, оскільки цей вираз вказує на час, коли це все не відбулось.

Під час дослідження та аналізування пропонованого твору Ольги Токарчук, а саме: „Бігуни”, нам вдалось зафіксувати та проаналізувати 18 випадків перестановки прикметника в позиції після іменника та 5 випадків використання автором перекладу перестановки прикметника перед іменником (див.додаток №2).

2.2.3. Об’єднання речень

Перекладацька трансформація об'єднання речення - це процес об'єднання двох або більше речень в одне, з метою покращення логічності, зрозумілості або структури тексту в процесі перекладу.

Одним з прикладів використання такої перекладацької трансформації, як об’єднання слугує наступне речення: *Widzą inną, większą łódź z napisem: „Policie. Split". Płynie wzdłuż stromej linii brzegu.* [58;c.49] - *Вони бачать інший, більший човен із написом «Policie. Split», який пливе вздовж стрімкої лінії берега.*[40;c.9]. Автор перекладу використав трансформацію об'єднання речення для того, щоб об'єднати два окремі речення в одне, для покращеня логічності та зрозумілості тексту в українському перекладі. Завдяки використаню цієї трансформації автору вдалось досягти збереження зв'язку між ідеями в тексті оригіналу та надати цьому перекладу більш природнього вигляду.

У запропонованому випадку, ми бачимо, що об'єднання речень допомогло передати ідею про те, що персонажі бачать більший човен і як цей човен рухається вздовж берега. Така трансформація допомагає українському читачеві краще зрозуміти та укласти зв'язок між ідеями.

Пропонуємо розглянути ще один чудовий приклад об'єднання речень: *To najlepszy sposób wyrwania się z biedy, mówiła. Gdybyśmy tylko wszyscy czytali wzajemnie nasze książki, wzdychała.* [58;c.84] - *Це найкращий спосіб вирватися зі злиднів, казала вона, і зітхала: якби ще ми всі читали книжки одне одного.* [40;c.16] Автор перекладу використав трансформацію для того, аби підкреслити емоційний акцент у висловлюванні мовця але при цьому також

зберегти певну логічну єдність та зміст оригіналу. На мою думку, саме такий переклад дає можливість цілком передати увесь спектр емоцій, який є так важливий для того, щоб розуміти контекст та настрій героя.

Проаналізуймо переклад речення, що представлений у творі „Бігуни”: *Małe grono słuchaczy poruszyło się dość niespokojnie. Minęła nas bowiem hałaśliwa grupa wysokich mężczyzn oznaczonych kolorowymi szalikami swojego klubu sportowego — to kibice.* [58;c.85] - *Невеличкий гурт слухачів дещо стривожено заворушився: поруч пройшло галасливе товариство високих чоловіків із кольоровими шаликами свого спортивного клубу — це вболівальники.* [40;c.16] Автор використав трансформацію об'єднання речення для того, щоб поєднати опис невеликого гурту слухачів та галасливої групи вболівальників із певною структурною та смисловою зв'язком. Така трансформація допомагає підсилити сприйняття читача і зрозуміти, що привело до незручності чи не спокою у невеликому гурті слухачів. Об'єднуючи ці два речення, автор перекладу вказує на те, що галаслива група вболівальників, що прийшли була тим фактором, який викликав рух і не спокій у малому гурті слухачів.

Під час дослідження та аналізування пропонованого твору Ольги Токарчук, а саме: „Бігуни”, нам вдалось зафіксувати та проаналізувати 8 випадків використання автором перекладу такого перекладацького прийому як об’єднання речення. (див.додаток №3).

2.2.4. Членування речень

Членування речення - це спосіб перекладу, при якому синтаксична структура іноземної мови перетворюється у дві чи більше предикативних структур мови перекладу. Членування речення, при якому одне вихідне речення (частіше складне і рідше простої) перетворюється на два (і більше), частіше використовується в художньому перекладі і зумовлюється нормативними вимогами.

Наприклад речення з твору „ Бігуни”: *Wstaje po kilku godzinach, dwóch, trzech, bo jeszcze jest ciemno, i po omacku schodzi do samochodu.* [58;c.53] - *Встає*

через кілька годин, дві або три, надворі ще темно. Навпомацки йде до авта. [40;с.10] Можемо побачити, що автор перекладу вдався до вживання трансформації членування речення для того, аби підсилити виразність і створити більш ефективний структурний потік мовлення. Завдяки цій трансформації перекладачу вдалось простіше відстежити послідовність подій і виділити основний акцент. Як бачимо, в тексті оригіналу усі події перемішані в одному, великому реченні, і через це воно є менш чітким і виразним для читача.

У перекладеному реченні, після використання трансформації членування, автору вдалось розділити усі послідовні дії на окремі вирази, тим самим він передав спосіб, яким головний персонаж встає, рахує години, перевіряє стан ночі, і, в кінцевому підсумку, підходить до автомобіля. Така побудова речення, на мою думку є більш доступною для читача і дає йому можливість краще відчути послідовність дій героя.

Наступний приклад вживання членування речення: *W Schiphol można obejrzeć piękne kopie Rembrandta, a na pewnym lotnisku azjatyckim znajduje się muzeum religii; bardzo dobrze pomyślane.* [58;с.64] - *У Схінголі можна оглянути чудові копії Рембрандта, а на одному азійському летовищі міститься музей релігії. Дуже гарно придумано.* [40;с.12]. Використавши трансформацію членування речення автор створиш більш легкий і простий для розуміння переклад. Як можна побачити, в тексті оригіналу обидві ідеї (копії Рембрандта і музей релігії) поєднані в одному складному реченні. Однак автор дійшов до думки, за допомогою трансформації розглянути кожну ідею окремо, та розділити їх на дві окремі фрази в перекладі. Це робить речення більш чітким і легше сприймається читачем. Також варто додати, що вище згадана трансформація дає можливість зосередити свою увагу на кожній з ідей і тим самим підкреслити її важливість. Проаналізувавши переклад, можна побачити, що автор зазначає цей факт, що обидві ідеї є цікавими і важливими, і надає кожній свою окрему фразу.

Проаналізуймо наступний приклад вживання членування речення:

Spotkałam ją na lotnisku w Sztokholmie — jedynym na świecie, które ma drewniane podłogi; piękny parkiet z ciemnego dębu, wyfroterowany, starannie dopasowane deszczułki — lekko licząc, kilka hektarów północnego lasu. [58;c.73] - *Я зустріла її на стокгольмському летовищі — єдиному у світі, де є дерев'яна підлога, красивий паркет із темного дуба, випуцуваний, зі старанно допасованими дощечками. Кілька добрячих гектарів північного лісу.* [40;c.14]. В цьому випадку автор перекладу вдався до трансформації членування речення, для того, аби розділити пояснення про дерев'яну підлогу та паркет на окремі фрази і тим самим зробити переклад більш деталізованим та легше сприйманим для читача. У тексті оригіналу, можемо бачити, що ця ідея об'єднана в одне, складне речення. Але завдяки трансформації автор відокремив вище згадані ідеї і надав кожній фразу. Тепер читачеві набагато простіше вдасться візуалізація образу дерев'яної підлоги і паркету, адже у нього буде більше деталей і вражень.

Ще один чудовий приклад членування речення: *Pierwszy został napisany w Polsce na początku wieku osiemnastego, gdy w Europie przebudzony Rozum podejmował podobne próby uwieńczone może i większym sukcesem, lecz na pewno pozbawione wdzięku.* [58;c.80,81] - *Перший з них постав у Польщі на початку вісімнадцятого століття, коли в Європі пробуджений Розум сягав, може, й більших успіхів. Зате тут — справжня краса й винахідливість.* [40;c. 15,16]. Автором було використану трансформацію членування для того, щоб розширити та покращити виразність та наочність речення. В тексті оригіналу, авторка об'єднала усі ідеї про письменників та час написання їх творів в одне, складне речення. Як можемо бачити, в першому реченні присутня інформація про час та місце написання першого твору, а в другому реченні присутнє підсилення цього ефекту, з акцентом на усій красі та винахідливості творів.

Під час дослідження та аналізування пропонованого твору Ольги Токарчук, а саме: „Бігуни", нам вдалось зафіксувати та проаналізувати 15 випадків використання автором перекладу такого перекладацького прийому як членування речення. (див.додаток №4).

2.2. Лексичні трансформації в перекладі твору «Бігуни» Ольги Токарчук

В процесі перекладу тексту українською мовою перед перекладачем постає завдання відтворити його настільки доцільно, щоб у читача склалось враження, що цей текст був написаний саме українською мовою. В деяких ситуаціях професія перекладача змушує його мислити ширше і більш різнобічно, іноді навіть необхідно додавати кілька слів, щоб замінити незвичні ідіоми та фрази.

Одним з основних завдань перекладача є вміння адекватно вжити перекладацькі трансформації, щоб текст перекладу найбільш точно розкривав суть оригіналу тексту. Дуже часто при художньому перекладі вдаються до лексичних перекладацьких трансформацій – це так звані заміни лексичних елементів при перекладі.

Серед лексичних трансформацій виділяють: вилучення, додавання конкретизацію значення слова, генералізацію значення слова, антонімічний переклад, калькування, транскрибування і транслітерацію.

2.2.1. Вилучення

Окрім граматичних перекладацьких прийомів автор перекладу Остап Сливинський послуговувався також і лексичними.

Прийом вилучення у перекладі полягає в тому, що певні слова чи фрази не перекладаються, або вилучаються з тексту для поліпшення його зрозуміння, кращої граматичної структури, або для відтворення заданого стилю або настрою. Вилучення може бути використане, коли деякі деталі тексту не мають важливості для перекладу, або коли вони б надали перекладу непотрібного об'єму або створили б збитковий зворот у мові приймаючого тексту.

Приклад вилучення у творі «Бігуни»: *Zakupy, składanie papierów w urzędzie gminy, zawsze ten sam fryzjer na rynku przy ratuszu, w tym samym fartuchu, pranym i chlorowanym bez skutku, bo farby do włosów* ***klientek*** *zostawiały na nim kaligraficzne plamy, chińskie znaki.* [58, с.8] - *Крамниці, подання паперів до ради ґміни, завжди один і той самий перукар на ринку біля ратуші, у тому самому*

фартуху, праному й хлорованому безрезультатно, бо фарба для волосся залишала на ньому каліграфічні плями, китайські знаки. [40, с.2] Як можемо бачити, автор перекладу вилучив слово *klientek* в українському перекладі. Це вилучення зумовлене бажанням підтримати зрозумілість і стиль речення в контексті перекладу. Перекладач передає інформацію, що фарба залишає на фартуху каліграфічні плями і китайські знаки, і вилучення слова *klientek* робить речення більш лаконічним і природним для українського читача.

Чудовим прикладом, що ілюструє використання вилучення є на наступне речення: *Ceraty na stół, nieprzemakalne.* [58, с.10] - *Церати для столу.*[40, с.1]. Автор перекладу вилучив слово *nieprzemakalne* зумовлено це тим, що коли ми заглянемо в тлумачний словник, то знайдемо там наступне визначення слова церата - тканина, покрита з одного або з обох боків особливою речовиною, що робить її водонепроникною. Отже, як бачимо, перекладач дуже влучно використав саме цей прийом, так як слово водонепроникна абсолютно непотрібне в перекладі. Адже використавши це слово, ми стикнемось із таким явищем як плеоназм.

Пропонуємо проаналізувати наступний приклад: ***Moja*** *aorta brzuszna jest w normie.[*58, с.12*]* - *Черевна аорта в нормі*.[40 ,с.2]. Тут ми чітко бачимо, що автор перекладу скористався таким перекладацьким прийомом, як вилучення, аби прибрати присвійний займенник *moja*. На мою думку, використання цієї трансформації в запропонованому випадку є цілком доречним. На перший погляд може здатись, що читачеві буде не дуже зрозуміло про чию черевну аорту йде мова, адже немає конкретизації. Але, якщо подивитись по змісту твору, можна побачити, що в попередніх реченнях авторка описує свій стан здоров'я. Отже український читач з легкістю зрозуміє, про що йде мова.

Не менш цікавим прикладом вилучення є наступне речення: *W pewnym małym teatrze przez jeden sezon zatrudniłam się jako garderobiana i w ten sposób przetrwałam* ***długą*** *zimę wśród pluszowych kulis, ciężkich kostiumów, atłasowych peleryn i peruk.* [58, с.14] - *В одному невеликому театрі влаштувалася на один сезон гардеробницею і пережила зиму серед плюшевих куліс, важких костюмів,*

атласних пелерин і перук. [40, с.2] . Автор перекладу вилучив слово *długą,* це вилучення було зумовленим бажанням скоротити фразу або не надаючи додаткової уваги до тривалості зими. Переклад слово "*długą - довгу*" може вважатися зайвим у контексті. Це вилучення було використане для покращення читабельності та стиснення фрази, особливо через те, що подібна інформація вже була виражена у попередніх частинах тексту.

Одним із прикладів чудово слугує речення з твору «Бігуни»: ***W jednej chwili*** *odkrywam prawdę: nic się już nie da zrobić — jestem* [58;с.6]. - ***Вмить*** *мені відкривається правда: вже нічого не вдієш — я є.* [40;с.1]. Як можемо побачити, автор перекладу вдався до використання трансформації вилучення, та переклав вираз *w jednej chwili* як *вмить*. Адже український відповідник є коротшим та більш лаконічним ніж дослівний переклад. Завдяки цій трансформації перекладачу вдалось досягнути збереження суті висловлювання, зменшивши при цьому кількість слів.

Наступний приклад використання трансформації вилучення **:** *I jeśli* ***ktoś miał szczęście****, mógł zobaczyć na niej barki, płaskie wielkie łodzie, które sunęły w obie strony, nie zważając na brzegi, na drzewa, na stojących na wale ludzi, traktowanych zapewne jako niestałe, niegodne uwagi* ***punkty orientacyjne****, świadków ich pełnego gracji ruchu.*[58;с.6,7] - *І якщо* ***комусь пощастило****, він міг розгледіти на ній барки, пласкі великі човни, що сунули в обидва боки, не зважаючи на береги, дерева, людей, що стояли на насипі й, певно, були для них лише несталими, не гідними уваги* ***орієнтирами****, свідками їхнього Граційного руху.* [40;с.1]. Автор перекладу вжив перекладацьку трансформацію вилучення та переклав вираз *ktoś miał szczęście ,* як *комусь пощастило*, тому що український переклад є виразним та в цей же час стилістично адекватним способом для висловлення цієї думки, що хтось мав щастя. Ще одним прикладом використання лексичного вилучення в цьому реченні слугує наступний вираз *punkty orientacyjne,* який було перекладено як *орієнтирами.* На мою думку, автор перекладу використав вище згадану трансформацію, тому що вираз *орієнтирами* є більш відомим для українського читача і точніше передає значення, яке було закладено в

оригінальному тексті. Як можемо бачити, вираз *punkty orientacyjne* - це про точки чи пункти, які використовують для орієнтування чи навігації.

Під час дослідження та аналізування пропонованого твору Ольги Токарчук, а саме: „Бігуни”, нам вдалось зафіксувати та проаналізувати 57 випадків використання автором перекладу такого перекладацького прийому як вилучення. (див.додаток №5).

2.2.2. Додавання

Для того щоб чіткіше і доступніше вдалось переказати сюжет книги, яку перекладають, перекладач може вдатись до такого перекладацького прийому, як додавання, тобто введення кількох додаткових слів. Додавання використовують, якщо при дослівному перекладі не розкривається сенс речення.

Прийом додавання був використаний автором перекладу в реченні: *Mnie jednak zupełnie wystarczała, wydawała się ogromna.* [58, с.7] - *Мені, однак, її було цілком достатньо,* ***в моїх очах*** *вона здавалася велетенською.* [40, с.1] В цьому випадку додавання виникло через включення в український переклад виразу *в моїх очах*. Можна побачити, що ця фраза відсутня в оригінальному тексті і автор перекладу вирішив використати прийом додавання для того, аби читачеві було легше собі уявити. Таким чином, перекладач додав цей вираз, щоб підкреслити, наскільки великим виглядав описаний об'єкт у очах героя.

Розглянемо ще один приклад використання додавання: *Nie zwracała na mnie uwagi, zajęta sobą, zmienna, wędrująca woda, do której nigdy nie można wejść dwa razy, jak się później dowiedziałam.* [58, с.7] - ***Ріка*** *не звертала на мене уваги, зосереджена на собі, — мінлива, мандрівна вода, в яку — я дізналася згодом — неможливо ввійти двічі.* [40,с.1]. Тут можна побачити, що автор перекладу додав слово *ріка*, для конкретизації, аби читачеві було простіше зрозуміти сенс тексту. Як видно, в оригінальному тесті не було прямої згадки про ріку або якусь конкретну природну форму, лише за допомогою наступного фрагменту «*zmienna, wędrująca woda, do której nigdy nie można wejść dwa razy»*,можна

здогадатись, що мова йде про річку. Але будучи на місці читача мені б не хотілось ламати голову здогадками, що б це могло бути, хотілось би знати точно.

На мою думку, перекладач дуже влучно використав тут вище згаданий прийом і додавання слова *ріка* може слугувати для підсилення образу та символіки розмірковань героїні. Таким чином, це має допомогти читачеві краще візуалізувати текст і його образи.

Ще одним чудовим прикладом, в якому використану перекладацьку трансформацію додавання слугує наступне речення: *Ustalano trasy podróży z przewodnikiem, starannie zaznaczając atrakcje.* [58, с.11] - *Визначали маршрути за путівником, старанно зазначаючи пам'ятки,* ***що їх варто оглянути***. [40, с.2]. Тут ми бачимо, що автором перекладу було додно фразу *що їх варто оглянути,* вживання цієї трансформації, скоріш за все, пов'язане із тим, що в українській мові відсутній адекватний еквівалент слова *atrakcje* . Тобто є пам'ятки, які більше чи менше приваблюють туристів, і саме в перекладі варто уточнити це. У тексті оригіналу, Ольга Токарчук вжила слово *atrakcje* без подальших деталей, в той момент, як в українському перекладі читач отримує більш детальну інформацію про те, що конкретно варто розглянути під час подорожі. Саму в цьому випадку використання вище згадуваної перекладацької трансформації слугує для збагачення опису та надання більш точної інформації для українського читача.

Пропонуємо розглянути такий приклад використання прийому додавання у творі "Бігуни":*Nie umiałam kiełkować, zostałam pozbawiona tej roślinnej zdolności.* [58, с.12] - *Я не вміла проростати,* ***як пагін****, я була позбавлена цієї рослинної здібності.* [40, с.2]. В цьому прикладі перекладач додав фразу *як пагін* для того, аби пояснити, що саме мала на увазі авторка оригіналу у контексті *проростати*. Автор українського перекладу якось більше підкреслити цю аналогію між процесом проростання і ростом рослинного пагона, щоб зробити це порівняня більш зрозумілим для читача.

Перейдімо до аналізу наступного прикладу додавання: *Niechże się zdecyduje raczej na fizjologię czy teologię, będzie miał przynajmniej solidne oparcie — albo w*

materii, albo w duchu; [58, c.16] - *Хай краще обере фізіологію чи теологію, тоді матиме принаймні солідний фундамент* ***у вигляді*** *чи то матерії, чи духу.* [40, с.3]. В цьому прикладі чітко видно, що перекладачем було додано фразу *у вигляді*, це було зроблено для того, аби уточнити, що мала на думці авторка оригіналу, пишучи про *solidne oparcie.* Завдяки додаванню нам стає зрозуміло,що фундамент може бути зрозумілим як матерія або дух, і підкреслює подвійність між фізіологією і теологією. Польський варіант *albo w materii, albo w duchu* є спрощеним способом вираження цієї ідеї, в той час як в українському перекладі, автор намагається додатково уточнити цю ідею. Використання цієї перекладацької трансформації додавання допомагає читачеві чіткіше зрозуміти концепцію.

Пропонуємо розглянути ще один приклад використання додавання в перекладі твору «Бігуни»: ***Klęczał*** *nad gorącym naczyniem i z dumą wsłuchiwał się w bulgot wrzątku, którym zalewał torebki z herbatą — prawdziwy nomada* [58;c.10] - ***Стояв навколішки*** *над гарячою посудиною й гордо вслухався в булькотіння окропу, яким заливав пакетики з чаєм — справжній номад.* [40;с.1]. Автор перекладу вдався до вище згаданої трансформації, та переклав в слово *klęczał*, як *стояв навколішки.* На мою думку, в цьому випадку можна було б використати прямий переклад і замість *стояв навколішки,* перекласти як *клякав.* Однак варіант автора перекладу звучить набагато доцільніше та легше сприймається українським читачем.

Наступним прикладом слугуватиме речення: *Gdy skończyłam studia, pracowałam też jako pedagog,* ***konsultant odwykowy****, a także, ostatnio — w bibliotece.* [58;c.14] - *Коли закінчила навчання, трохи працювала педагогом,* ***консультантом у центрі боротьби з узалежненнями****, останнім часом — бібліотекарем.* [40;с.2]. Автор перекладу використав трансформацію додавання та переклав вираз *konsultant odwykowy*, як *консультантом у центрі боротьби з узалежненнями.* Український еквівалент було використано для того, аби передати аналогічний сенс, але з більшою виразністю. Вживання цієї

трансформаціїї допомагає читачам зрозуміти рід діяльності автора, адже не всім може бути знайомий польський вираз *konsultant odwykowy*.

Саме додавання є одним із найчастіше вживаних перекладацьких прийомів у творі Ольги Токарчук, до якого вдається автор перекладіу аналізованого твору. В процесі дослідження було зафіксовано та проаналізовано 68 випадків додавання у творі “Бігуни” однак описано найцікавіші (див.додаток №6).

2.2.3. Конкретизація

Конкретизація – це спосіб перекладу, який передбачає заміну слова або словосполучення іноземної мови з широким предметно-логічним значенням на слово в перекладі з більш вузьким значенням.

Хорошим прикладом використання конкретизації слугує наступне речення: *Do południa kąpiel w morzu albo w jeziorze, a po południu wyprawa do* ***starożytności zabytków miast*** *zakończona kolacją — najczęściej były to weki: gulasz, kotlety mielone, klopsy w sosie pomidorowym.* [58;c.11] - *Перед обідом — купіль у морі чи в озері, пополудні — огляд* ***міських пам’яток****, нарешті — вечеря, переважно консерви: гуляш, котлети, м’ясні рулети в томатному соусі.* [40;c.2] Можна побачити, що в оригінальному тексті є загальний термін *starożytności zabytków miast* і він вказує на те, що основною активністю після обіду є огляд історичних пам'яток міст. Проте, в українському варіанті, автор перекладу використав трансформацію конкретизації та описав цю активність більш докладно як *огляд міських пам’яток*. Це робить опис більш живим і дозволяє читачеві краще уявити собі, що саме включає в себе ця екскурсія.

На мою думку, перекладач вжив трансформацію конкретизації для того, щоб створити більш яскраве і живе зображення подій і дій, які відбуваються під час цієї подорожі або відпустки. Таким чином, автор зробив текст більш виразним і конкретним, та допоміг читачеві краще уявити події і дії, які відбуваються під час цієї подорожі.

Пропонуємо розглянути наступний приклад використання прийому конкретизації: *Trzeba zjechać z autostrady w mieście S. i jechać kilkanaście kilometrów drogą lokalną, a potem za G. skręcić w kasztanową aleję, która doprowadzi do szutrowej* ***drogi***. [58; c.193] - *Потрібно з'їхати з автостради у місті С. і рухатися кільканадцять кілометрів дорогою місцевого значення, а далі звернути на каштанову алею, яка доведе до посипаного щебенем* ***путівця***.[40; c.31]. В цьому речення автор перекладу вдався до конкретизації, для того, щоб якомога детальніше описати цей маршрут. Термін ***szutrowa droga*** досить таки загальний і вказує він на будь-яку грунтовану дорогу, але перекладач замінив цей вираз на більш конкретний та образний, а саме на ***путівець.*** Скориставшись тлумачним словником української мови, можна побачити, що путівець – це польова дорога. А отже, автору перекладу вдалось конкретизувати опис дороги та зробити його більш живим, також це допомогло читачеві уявити собі це оточення та відчути атмосферу цього місця.

Проаналізуймо наступне речення: *Skarżyła się, że nie da się, oczywiście, poruszać po linii prostej, ponieważ jest całkowicie zależna od dróg i kursu* ***statków*** *czy torów kolejowych.* [58; c.119] - *Нарікала, що неможливо, звісно, рухатися по прямій, адже ти цілковито залежиш від доріг і залізниць, від курсів* ***рейсових теплоходів.*** [40;c.18]. Отже, автора перекладу використав трансформацію конкретизації та замінив загальний вислів *statków* на більш конкретний і визначений термін *рейсових теплоходів.* Завдяки згаданому вище прийому, текст стає більш точним та доповненим. Заглянувши до Великого словника польської мови, ми побачимо, що statek – це об'єкт із власним приводом, призначений для плавання по воді та під нею.[56] Тобто цей вираз означає загальне значення корабля і за допомогою конкретизації, автору перекладу вдалось конкретизувати, що мова власне йде про рейсовий теплохід, а не просто про корабель.

Під час дослідження та аналізування пропонованого твору Ольги Токарчук, а саме: „Бігуни", нам вдалось зафіксувати та проаналізувати 18 випадків використання автором перекладу такого перекладацького прийому як

конкретизація. (див.додаток №7).

2.2.4. Генералізація

Генералізація значення слова – трансформація, протилежна конкретизації. Унаслідок генералізації слово з вужчим значенням, що перекладається, замінюється в перекладі на слово із ширшим значенням. При цьому слід бути обачним, щоб уникнути втрати точності інформації.

Розгляньмо приклад використання генералізації в творі «Бігуни: *Jak już powiedzieliśmy w poprzednich wykładach — które może mieli państwo okazję wysłuchać na którymś z lotnisk czy* ***dworców kolejowych****, biorących udział w naszym projekcie edukacyjnym — czasu i przestrzeni doświadczamy w dużej mierze nieświadomie.* [58;c.193] - *Як ми вже говорили на попередніх лекціях, що їх ви, можливо, мали нагоду чути на якомусь із летовищ або* ***вокзалів****, котрі беруть участь у нашому освітньому проекті, час і простір ми переживаємо великою мірою несвідомо.*[40;c.31] Бачимо, що в оригіналі автор використовує термін *dworzec kolejowy*, конкретизуючи, що мова йде саме про *залізничний вокзал*. А от в перекладі, використавши трансформацію генералізації, автор описав місце більш загально - *вокзали*. На мою думку, це розширило контекст і дозволило читачеві уявити собі різноманітні місця призначення, а не обмежує його лише залізничною станцією.

Наступний приклад використання генералізації: *Dopiero po chwili, zaskoczona, odkrywam, że to kobieta, ma bowiem perwersyjny* ***pendant*** *— u dołu brzucha doklejono kawałek szarego futerka, w nim zaznaczona jest trochę ordynarnie podłużna szpara.* [58;c.139-140] - *Щойно через мить я здивовано виявляю, що це жінка, у неї перверсійний* ***аксесуар****: у низу живота доклеєний шматок сірого хутра, а в ньому трохи примітивно прокреслена поздовжня шпарина.* [40;c.22] У цьому речені автор перекладу вдався до використання генералізації, та замінив слово з вузьким значенням *pendant* на вираз із ширшим *аксесуар.* Як можемо бачити, в оригінальному тексті авторка вжила конкретний вираз, що означає –

ланцюжок на шию.[55] Однак, перекладач вирішив замінити його на більш загальний вислів – *аксесуар.*

На мою думку, використання такої перекладацької трансформації, як генералізація в цьому прикладі не дуже доцільна, адже аксесуар може бути різним, це може бути сумочка, шарф, тощо. Якби автор перекладу вказав, що цей аксесуар знаходиться у жінки на шиї, тоді генералізація тут цілком можлива. А так, читачеві доводиться ще додумувати, який саме аксесуар був на жінці.

Ще одним прикладом слугує наступне речення: *Ale kiedy zaczyna się ruch o świcie, przyprowadzam je na miejsce, zanim jeszcze przyjadą* ***autokary***. [58;c.134] - *Але коли починається рух від самого світання, я приводжу їх на місце, перш ніж поз'їжджаються* ***автобуси***.[40;c.22] Автор використовав трансформацію генералізації та перетворив конкретний вираз *autokary* на більш загальний *автобуси*. Скориставшись WSJP можна побачити, що *autokar* – це різновид автобуса, що призначений для далеких поїздок.[56]

Я вважаю, що перекладач зробив правильне рішення, що вдався до генералізації, адже в українській мові немає необхідного відповідника і скористатись прямим перекладом тут також неможливо, адже *автокар* означає зовсім інше. Звісно, можна було б перекласти наступним чином: «…*перш ніж поз'їжджаються автобуси, що призначені для далеких поїздок».* Однак, таким перекладом автор лише б перенаситив читача непотрібною інформацією, адже йому цілком достатньо знати, що *поз'їжджаються автобуси.*

Під час дослідження та аналізування пропонованого твору Ольги Токарчук, а саме: „Бігуни", нам вдалось зафіксувати та проаналізувати 14 випадків використання автором перекладу такого перекладацького прийому як генералізація. (див.додаток №8).

2.2.5. Антонімічний переклад

Перекладацька трансформація антонімічного перекладу полягає в тому, що перекладач використовує антоніми, тобто слова або вирази з протилежними значеннями, для передачі змісту або виразу з однієї мови на іншу. Цей метод

перекладу використовують коли на шляху перекладача трапляються антонімічні паралелі між мовами, тобто вирази з протилежними значеннями.

Пропонуємо розглянути перший приклад, у якому використану вище згадану перекладацьку трансформацію: *Policjant zagląda do środka przez brudne szyby, a potem zaczyna potrząsać oknem, mocniej i mocniej,* ***aż je wyważa***.[58, с.43] - *Поліціянт зазирає досередини крізь брудні шибки, а далі починає термосити вікно, все сильніше й сильніше,* ***аж доки його не вивалює***. [40, с.8].Як можна побачити автор перекладу вжив прийом антонімічного перекладу для того, аби в цьому контексті зберегти і передати інтенсивність та зростаючий характер дії, яка описується в оригіналі. Антонімічний переклад, де *aż je wyważa* відповідає *аж доки його не вивалює*, допомагає показати, що поліціянт здійснює дію зі зростаючим напруженням і зусиллями, які збільшуються з кожним рухом. Такий переклад допомагає читачеві уявити динаміку сцени та розвиток подій.

Чудовим прикладом використання антонімічного перекладу представлено в наступному реченні: *Niektórym z nich, tym najbardziej niecierpliwym****, nie udaje się uniknąć zamknięcia oczu****, zupełnie jak w kościele, gdy ksiądz z namaszczeniem kładzie na wyciągniętym języku biały opłatek.* [58, с.51,52] - *Декотрим із них, найбільш нетерплячим,* ***не вдається стриматись, щоб не заплющити очей****, — зовсім як у церкві, коли священик статечно кладе на язик білий оплаток.*[40, с.11] Автор перекладу використав цей прийом для перекладу наступного вислову *nie udaje się uniknąć zamknięcia oczu - не вдається стриматись, щоб не заплющити очей*. Застосування вище згаданої трансформації антонімічного перекладу в цьому вислові зумовлена особливостями двох мов на синтаксичному рівні, в нашому випадку польської та української. Як нам відомо, у польських синтаксичних структурах поруч із фазовими і модальними дієсловами додаток може бути у формі інфінітива, або у формі віддієслівного іменника, а в українській мові, лише у формі інфінітива. Отже, тепер стає зрозуміло чому автор вдався до використання трансформації антонімічного перекладу у виразі *nie udaje się uniknąć zamknięcia oczu - не вдається*

стриматись, щоб не заплющити очей.

Розглянемо ще один приклад антонімічного перекладу у творі “Бігуни”: ***To nie jest duża wyspa****, zapamiętałoby się.* [58;c. 57] - ***Це маленький острів****, таке запам’ятовується.* [40;c.12]. Використання трансформації антонімічного перекладу виразі *To nie jest duża wyspa - Це маленький острів* допомагає підкреслити суперечливий характер висловлювання і може вказувати на парадоксальність ситуації. Антоніми *duża* і *маленький* використовуються, щоб передати ідею того, що насправді острів може бути невеликим, але водночас він залишається запам'ятовуваним чимось особливим чи незвичним. Такий антонімічний підхід підсилює певний контраст у висловлюванні та привертає увагу до ідеї, що маленькі речі також можуть бути значущими чи запам'ятовуваними.

Перейдімо до аналізу наступного прикладу використання вище згадуваної трансформації: *Czy inne, o którym jeszcze nie wiemy i którego nie udowodniono — że można* ***podwójnie nie istnieć*** *w jednym i tym samym miejscu?* [58;c. 57] - *Чи іншому, про який ми ще не знаємо і якого ще не доведено, — що можна* ***подвійно існувати*** *в одному місці?* [40;c.12]. Тут ми можемо побачити, що podwójnie nie istnieć є досить таки складною конструкцією і цілком можливо, що вона може викликати непорозуміння. Саме завдяки використанню трансформації антонімічного перекладу в цих реченнях, автору перекладу вдалось створити контраст між ідеєю існування та неіснування у тому ж самому місці. У польському оригіналі вираз *podwójnie nie istnieć* використовується для підсилення абсурдності і неможливості такої ситуації, коли щось існує в одному місці у подвійному вигляді. Автор українського переклад використовує антонімічну трансформацію, змінюючи фразу *podwójnie nie istnieć* на подвійно існувати, що робить її більш видимою для читача.

Під час дослідження та аналізування пропонованого твору Ольги Токарчук, а саме: „Бігуни”, нам вдалось зафіксувати та проаналізувати 18 випадків використання автором перекладу такого перекладацького прийому як

вилучення. (див.додаток №9).

2.2.6. Калькування

Калькування, або дослівний переклад, це перекладацький прийом, який використовують для утворення нового слова або нового значення через буквальний переклад відповідного іншомовного елемента.

Прикладом з твору «Бігуни» слугує наступне речення: *Nikt nie chce zostać — to zrozumiałe — nie żyjemy w próżni, mamy umówione spotkania; jutro idziemy do dentysty, a na wieczór zaprosiliśmy przyjaciół.* [58;c.74] - *Ми не живемо в порожнечі, кожен має заплановані зустрічі; завтра збираємося до дантиста, а на вечір запросили друзів.* [40;c.14] Автор перекладу використав трансформацію калькування для того, щоб адаптувати термін *dentysty* до української мови. Як нам відомо, термін *dentysty* є калькою із іншої мови, у нашому випадку, з латинської. Тут ми можемо спостерігати за перетворенням виразу *dentysty* на *дантиста*, адже такий варіант є зрозумілішим та прийнятнішим для читача. Отже в цьому прикладі автор зберіг суть оригінального терміну, але представив його в більш доступній формі. Також автор вжив калькування для того, щоб полегшити читачеві сприйняття тексту.

Розглянемо черговий приклад калькування у творі «Бігуни»: *Stanąć na boku, spaniem w hotelu zarobić na dniówkę, pić rano kawę i jeść śniadanie przy szwedzkim stole, korzystając z obfitości jogurtów.* [58;c.74] - *Можна стояти збоку, заробляти собі на наступний день життя, переспавши ніч у готелі, пити вранці каву й снідати, користаючи з розмаїття йогуртів на шведському столі.* [40;c.14] У оригінальному тексті вираз *Stanąć na boku* є калькою або дослівним перекладом польського виразу, який є менш зрозумілим для читача, який не володіє польською мовою. В українському перекладі автор використав зрозуміліший вираз *Можна стояти*, який передав загальний сенс оригіналу. Така трансформація допомагає забезпечити більшу зрозумілість та доступність тексту для читачів, які не знайомі із польськими виразами.

Пропонуємо розглянути ще один приклад: *Błąd komputera — oto czym stało się dziś fatum.* [58;с.74] - *Помилка комп'ютера — ось що тепер є справжнім фатумом.* [40;с.14] Автор використовує трансформацію калькування для адаптації іншомовного терміну "fatum" до мови читача. У тексті оригіналу авторка використала вираз *fatum* - це іншомовний термін, який може бути менш зрозумілим для читача, особливо якщо він не володіє мовою, з якої цей термін було запозичено. В українському перекладі автор вжив термін *фатум*, який є його адаптованою версією для мови, в якій написано текст.

Під час дослідження та аналізування пропонованого твору Ольги Токарчук, а саме: „Бігуни", нам вдалось зафіксувати та проаналізувати 6 випадків використання автором перекладу такого перекладацького прийому як калькування. (див.додаток №10).

2.2.7. Транскрибування та транслітерація

Для того щоб перекласти власні назви, імена чи назви вулиць перекладачам потрібно використовувати такий перекладацький прийом як транскрибування та транслітерація.

Транскрибування і транслітерація – це перекладацькі прийоми, які використовують при перекладі лексичних одиниць оригінального тексту за допомогою букв мови якою перекладають. Звукова форма слова іншомовного походження передається під час використання такого перекладацького прийому як транскрибування, а буквений склад цього слова відтворюється під час транслітерації. Провідним прийомом в сучасному перекладознавстві є транскрипція, що містить в собі певні певні елементи транслітерації. Переважно цей прийом використовують для перекладу власних назв і імен, які не змінюють свою форму при перекладі на іншу мову. Різниця між польським та українським алфавітом призводить до варіативності передачі польських власних імен з такими звуками у складі. Наприклад: *Katarzyna – Катажина, Róża – Ружа.*

Приклад транскрибування присутній в наступному реченні: ***Ceraty** na stół,*

nieprzemakalne. [58;c.10] - ***Церати*** *для столу.* [40;c.2] Автор використав транскрибування, для того, щоб фонетично перевести іншомовне слово українською мовою. В тексті оригіналу слово *ceraty* являється іншомовним терміном і, представляє собою слово з іншої мови, яке може бути менш зрозумілим для читача. В нашому випадку, слово *ceraty* транскрибується як *церати*, щоб читачі могли зрозуміти, про що йдеться.

Пропонуємо розглянути приклад транслітерації в творі «Бігуни»: *Namówiłam kilka osób, żeby założyć związek zawodowy — były to czasy* ***Solidarności*** *— choćby tylko dla niego, ale nie chciał.* [58;c.14] - *Я намовила кількох осіб, щоб створити профспілку — то якраз були часи «****Солідарності****», — хоч би задля нього одного, але він не хотів.* [40;c.2] В цьому випадку було використану трансформацію транслітерації для того, щоб пристосувати назву організації *Solidarność* (це польська назва) для читачів, які не володіють польською мовою або ж для тих, хто не знайомі із цією організацією. Можна побачити, що термін *Solidarność* транслітерується українською мовою як *Солідарність*. Така трансформація робить назву організації більш зрозумілою і доступною для українських читачів.

Під час дослідження та аналізування пропонованого твору Ольги Токарчук, а саме: „Бігуни”, нам вдалось зафіксувати та проаналізувати 3 випадки використання автором перекладу такого перекладацького прийому як транскрибування та 6 випадків транслітерації. (див.додаток №11).

Отже, в процесі дослідження граматичних та лексичних перекладацьких трансформацій у творі Ольги Токарчук «Бігуни», та у його перекладі українською мовою нам вдалось проаналізувати 253 лексичних одиниць. Ми дослідили, що найчастіше автор перекладу послуговувався лексичними перекладацькими трансформаціями, це підтверджує наведена нижче діаграма [див. додаток №12].

В процесі дослідження, було визначено, що додавання є найбіль вживаною лексичною перекладацькою трансформацією, за ним слідує вилучення. Щодо

граматичних, то перше місце посіло членування речення, друге місце – перестановка, третє – заміна. Найменш поширеними виявились наступні перекладацькі прийоми: конкретизація, генералізація, об’єднання речень, транслітерація, антонімічний переклад та калькування, усе це нам чітко демонструє нижченаведена діаграма [див. додаток №13].

ВИСНОВКИ

У першому розділі цієї роботи подано поняття перекладу, перекладацької еквівалентності та адекватності, поняття та класифікацію перекладацьких трансформації та основні проблеми перекладу художніх творів. Виявлено, що поняття перекладу - це дія, функцією якої є передача змісту інформації з однієї мови в іншу.

Виходячи з наших досліджень, ми дійшли висновку, що еквівалентність - значення у якому збережено відносну змістовну, смислову, семантичну, стилістичну та функціонально-комунікативну рівність інформації, що знаходиться в оригінальному та перекладеному тексті. А от щодо адекватного перекладу, то це – віддзеркалення сюжету та структури оригіналу за допомогою іншої мови.

Також у теоретичному розділі ми визначили, що вчені розрізняють перекладацькі трансформації в залежності від рівнів мови, на яких вони відбуваються та типів вихідних одиниць (одиниць оригіналу), які перетворюються. Все ж таки між багатьма класифікаціями простежуються спільні риси. Наприклад, більшість вчених розглядають такий перекладацький прийом, як заміна, а от видатний український вчений Максімов С.Є не виокремлює в своїй класифікації вищезгаданий прийом.

В процесі нашого аналізу ми виокремили власну класифікацію, при цьому опирались на працю вищезгаданого Максімова С.Є . Аналізуючи наукові джерела щодо типів і видів перекладацьких прийомів, ми поділили трансформації на два типи: лексичні і граматичні. До граматичних віднесли: заміну, вилучення, членування та об’єднання речень. А от до лексичних: вилучення, додавання, конкретизацію, генералізацію, антонімічний переклад, калькування, транскрибування та транслітерацію. Нами було проаналізовано застосування усіх вищезгаданих трансформацій в перекладі твору «Бігуни» Ольги Токарчук українською мовою.

Отже, в процесі дослідження граматичних та лексичних перекладацьких трансформацій у творі Ольги Токарчук «Бігуни», та у його перекладі

українською мовою нам вдалось проаналізувати 253 трансформації. Ми дізнались, що найчастіше автор перекладу послуговувався лексичними перекладацькими трансформаціями. Їхня кількість становить – 170 або 67,13%, а от граматичних значно менше – 83 або 32,81%,це підтверджує наведена нижче діаграма [див. додаток №12].

Виходячи з наших досліджень, було визначено, що додавання є найбільш вживаною лексичною перекладацькою трансформацією – 68 одиниць, що становлять 26,88%, за ним слідує вилучення – 57 одиниць, тобто 22,53% від загальної кількості. Щодо граматичних прийомів, то перше місце посіло членування речення – 26 випадків або 10,28%, друге місце – перестановка, 25 випадків або 9,88%, третє – заміна, 22 випадки або 8,7%. Найменш поширеними виявились наступні перекладацькі прийоми: конкретизація – 13 випадків або 5,14%, генералізація – 11 випадків або 4,35%, об'єднання речень – 10 випадків або 3,95%, транслітерація 8 випадків або 3,16, антонімічний переклад – 7 випадків або 2,77% та калькування – 6 випадків або 2,37%, усе це нам чітко демонструє нижченаведена діаграма [див. додаток №13].

Підсумовуючи усі проведені дослідження, варто зазначити, що у практиці перекладача трансформації займають чільне місце, а основними вимогами до нього, є вміння вдало долати труднощі, які виникають в процесі роботи та вміло використовувати перетворення різного типу, за умови їх необхідності.

Проаналізувавши фрагменти роману та вирахувавши до яких перекладацьких прийомів найчастіше вдається автор перекладу. З'ясували, що такі прийоми художнього перекладу, як опущення, смисловий розвиток, цілісне перетворення та компенсація залишились невивченими та нерозкритими, тому подальші та глибші дослідження цих питань будуть мати перспективи у майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Абдуллаєва А.Ф. Актуальні питання теорії та практики художнього перекладу : робота на здобуття кваліфікаційного ступеня магістра: 035 / наук. кер. С. В. Баранова. – Суми, 2020.
2. Андрієнко Т. П. Переклад як когнітивно-комунікативна діяльність.Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2014. С. 13–18.
3. Бик І. С. Теорія та практика перекладу. Львів: Вид-во Львів. ун-ту ім. І. Франка, 2008. 267 с.
4. Воловик О.О., Погрібна В.Я. Актуальні проблеми художнього перекладу
5. Гарбовский Н.К. Теория перевода : учебник. М. : Изд-во Моск. ун-та, 2004. 544 с.
6. Гордієнко Н.М. Поняття перекладацької еквівалентності як центральна проблема теорії художнього перекладу.Матеріали до VIII Міжнародної науково-практичної конференції “Efektivni nastroje modernich ved – 2012”, Praha: “Education and Science”, 2012.
7. Голубенко Н.І. Когнітивні особливості перекладу художнього тексту // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2019. – Т. 1. – № 38. – С. 134– 137.
8. Єнчева Г.Г.,Фірсова Є.С Перекладацькі трансформації та деформації у художньому перекладі // Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах. – 2016. – Вип. 33. – С. 47–57.
9. Журавель Т.В., Хайдарі Н.І. Поняття перекладацьких трансформацій та проблема їх класифікації // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2015. – Т. 2. – № 19. – С. 143–145.
10. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад. Львів: Вид-во при Львів. ун-ті, 1989.
11. Зорівчак Р. Словесний образ у художньому перекладі / Роксолана Зорівчак // „Хай слово мовлено інакше...”: статті з теорії, критики та історії художнього перекладу / упоряд. В. Коптілов. – К.: Дніпро, 1982.

12. Іваненко К.В. Специфіка перекладу художнього тексту // Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. – 2011. – Вип. 22. – С. 116–120.

13. Кальниченко О. А. Теорія перекладу. Харків : Вид-во НУА, Ч. 1, 2017. 64 с.

14. Карабан В. І. Узусні перекладацькі трансформації.2018. Вип.1. С.186- 204.

15. Карабан В. І. Панасьєв О. М. Практика перекладу публіцистичних текстів. Вінниця: Нова книга, 2015. 217 с.

16. Ковганюк С. Практика перекладу. Київ : Дніпро, 1968. 275 с.

17. Козак Т. Б. Особливості художнього перекладу. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна», Вип. 51, 2015. С. 221–223.

18. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства. Підручник. Вінниця, 2008

19. Комиссаров В. Н. Теория перевода / В. Н. Комиссаров. – М. : [б. и.], 1990. – 253 с.

20. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу. Київ : Юніверс, 2002. 280 с.

21. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : підручник. Київ : Академія, 2005. 368 с.

22. Латышев Л. К. Технология перевода :. учеб. пособие по подготовке переводчиков : пер. с нем. яз. /Л. К. Латышев – М. : НВИ - ТЕЗАУРУС, 2000. – 280 с.

23. Левицкая Т. П. Теория и практика перевода с английского языка на русский / Т. П. Левицкая,А. М. Фитерман. – М. : [б. и.], 1963. – 125 с.

24. Линтвар О. М. До проблеми художнього перекладу // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Філологічна. – 2012. – Вип. 30. – С. 144–147.

25. Лобода В. Перекладацькі трансформації: дефінітивний характер та проблема класифікації. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.:Філологія. 2019. No 43, Том 4. С. 72–74.

26. Лощенова І.Ф., Нікішина В.В. Перекладацькі трансформації як ефективний засіб досягнення адекватності перекладу // Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. – 2014. – Кн. 3. – С. 102–105.

27. Максімов С. Є. Практичний курс перекладу (англійська та українська мови) Теорія та практика перекладацького аналізу тексту для студентів факультету перекладачів та факультету заочного та вечірнього навчання: Навчальний посібник / С. Є. Максімов – К.: Ленвіт, 2006. – 157 с. (1.3-4).

28. Мамрак А. В. Вступ до теорії перекладу: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури. 2009. 303 с.

29. Михайленко О.О. Перекладацька трансформація як категорія перекладу // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2009. – № 13. – С. 129–134

30. Найда Ю. До науки переводити // Питання теорії перекладу в зарубіжній лінгвістиці. М., 1978. С. 115.

31. Павленко О.Г. Художній переклад як предмет теоретичної рефлексії // Вісник Маріупольського державного університету. – 2012. – Вип. 7. – С. 68–80.

32. Польсько-український словник : у 2 т. / уклад. А. І. Генсьорський, Л. Л. Гумецька (гол. ред.), І. М. Керницький, М. Й. Онишкевич, М. І. Рудницький. АН УРСР. Інститут суспільних наук. Київ : АН УРСР, 1958. Т. 1. 696 с.

33. Приймачок О.І. Перекладацькі трансформації як спосіб досягнення адекватності художнього перекладу // Вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – 2008. – Вип. 10. – С. 115–121.

34. Приймачок, О. «Типи лексичних трансформацій у близькоспорідненому художньому перекладі». Лінгвостилістичні студії, вип. 4, 1, с. 174-80

35. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підручник / О. О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2008. – 711 с.

36. Сіняговська І.Ю. Визначення та класифікація перекладацьких трансформацій у процесі художнього перекладу тексту // Наукові праці. Філологія. Мовознавство. – 2014. – Вип. 209. Т. – 221. – С. 89–93.

37. Словник : Польсько-український. Українсько-польський / уклад. А. Малецька, З. Ландовські. Київ : ВТФ «Перун», 2007. 848 с.

38. Словник української мови: в 11 томах. — Том 11, 1980. — . 201 с.

39. Стріха М. Український художній переклад: між літературою і націєтворенням. Київ : Факт, 2006. 342 с.

40. Токарчук О. Бігуни / Ольга Токарчук. — Харків : Фоліо, 2011. — 414 с.

41. Фінкель О. Теорія і практика перекладу / О.Фінкель // Олександр Фінкель – забутий теоретик українського перекладознавства (До 110-річчя з Дня народження Олександра Фінкеля) / Черноватий Л. М., Карабан В. І., Подміногін В. О., Калениченко О. А. Вінниця: Нова Книга, 2007. С. 49 – 182.

42. Ходаківська В.С. Проблематика перекладу та мовні відмінності, що виникають при цьому // Актуальні проблеми філології та перекладознавства. – 2016. – Вип. 10. – С. 102–105.

43. Художній переклад//Лексикон загального та порівняльного літературознавства. Чернівці : Золоті литаври / гол. ред. А. Волков, 2001. 634

44. Швачко С. О. Об’єкти перекладознавства : монографія. Суми : Сумський державний університет, 2019. 222 с.

45. Шемуда М.Г. Художній переклад як важливий чинник міжкультурної комунікації. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. 2013. Книга 1. С. 164-168

46. Шмігер Т. Історія українського перекладознавства ХХ сторіччя: ключові проблеми та періодизація : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16. Київ, 2008. 20 с.

47. Яблочнікова В.О. Перекладацька адекватність та еквівалентність // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2019. – Т. 1. – № 38. – С. 177–179.

48. Bereza A. Problemy teorii przekładu w polskich publikacjach (1971-1973) // Pamiętnik Literacki. – 1975. – Z 66/2. – S. 326–339.

49. Hejwowski, K., 2004, Kognitywno-komunikacyjna teoria przekładu, Warszawa.

50. Jakobson. R (1959) On Linguistic Aspects of Translation. In: Venuti, L., Ed., The Translation Studies Reader, Routledge, London, 113-118.

51. Kielar, B.Z., 2000, „O tłumaczeniu tekstów specjalistycznych", [w:] Problemy

komunikacji międzykulturowej. Lingwistyka, translatoryka, glottodydaktyka, Kielar, B.Z. i in. (red.), Warszawa, s. 235–246.

52. Legeżyńska A. Tłumacz i jego kompetencje autorskie. Warszawa, 1999.

53. Lewicki R. Pojęcie transformacji przekładowych w kontekście statusu tłumacza // Lingwistyka Stosowana. – 2010. – Z. 3. – S. 45–52.

54. Makarczyk-Schuster E., Schuster K. Tłumacz i tłumaczenie. Kilka nienaukowych uwag o osobie i sposobie pracy tłumacza literackiego // Rozprawy i artykuły. – 2012. – Z. 2(7). – S. 399 – 410.

55. SJPDor: Słownik języka polskiego, red. W. Doroszewski, t. 1–4, Wiedza Powszechna, Warszawa 1958–1962, t. 5–11, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1963–1969.

56. Świdziński M. Przykładowe transformacje w języku polskim // Polonica – 1978. – T. 4. – S. 15–36.

57. Święch J. Czego nie wiemy o przekładzie artystycznym? // Teksty : teoria literatury, krytyka, interpretacja. – 1975. – Z. 6(24). – S. 140 –146.

58. Tokarczuk O. Bieguni – Kraków - Wydawnictwo Literackie, 2007, s. 450.

59. USJP: Uniwersalny słownik języka polskiego, red. S. Dubisz, t. 1–4, Warszawa 2003.

60. Wielki słownik języka polskiego. Warszawa: PWN, 2001. https://wsjp.pl/

61. Wolnicz-Pawłowska E. Nazwy własne w przekładzie. Zarys problematyki / E. Wolnicz-Pawłowska. – Uniwersytet Warszawski, 2014. S. 201 – 214.

RÉSUMÉ

W pierwszym rozdziale naszej pracy zbadaliśmy pojęcie tłumaczenia, ekwiwalencji tłumaczeniowej oraz adekwatności, a także omówiliśmy pojęcia i klasyfikację transformacji tłumaczeniowych oraz główne problemy związane z tłumaczeniem dzieł literackich.

Przeanalizowaliśmy, że ekwiwalencja to wartość, w której zachowana jest względna równowaga treściowa, sensowność, semantyka, styl oraz poziomy funkcjonalno-komunikacyjne informacji obecnych zarówno w tekście oryginalnym, jak i przetłumaczonym.

Zbadaliśmy również, że naukowcy rozróżniają transformacje tłumaczeniowe w zależności od poziomów języka, na których zachodzą, oraz rodzajów jednostek wyjściowych (jednostek oryginału), które są przekształcane. Pomimo różnic w klasyfikacjach, większość badaczy uznaje taką technikę tłumaczenia jak zastępowanie, choć wybitny ukraiński uczony S. Maksimov nie wyodrębnia jej w swojej klasyfikacji.

W drugim rozdziale zdefiniowaliśmy i przeanalizowaliśmy transformacje gramatyczne i leksykalne W rezultacie udało nam się zidentyfikować 11 transformacji, które tłumacz stosuje podczas pracy tłumaczeniowej.

Analizując ponad 253 jednostki, odkryliśmy, że najczęściej tłumacz posługiwał się techniką dodawania, (68 przypadków w tekście "Bieguni") oraz usuwania(57 przypadków). Dowiedzieliśmy się również, że zamiana jest równie istotną techniką tłumaczeniową co dodawanie. (22 przypadki) Nie tak często tłumacz używał antonimicznego tłumaczenia (7 przypadków). Tłumacz korzystał również z transpozycji (25 przypadków w tekście "Bieguni").

W trakcie badania transformacji tłumaczeniowych zauważono, że autor tłumaczenia częściej korzystał z technik leksykalnych. Analizując fragmenty powieści i wyliczając, do których technik tłumaczeniowych autorowi tłumaczenia najczęściej udaje się sięgnąć, zauważono, że techniki tłumaczenia literackiego, takie jak pominięcie, rozwinięcie sensu, integralna transformacja i kompensacja, pozostają niezbadane i nierozwinięte. Dlatego dalsze, głębsze badania w tych obszarach obiecują być perspektywiczne w przyszłości.

ДОДАТКИ

Додаток №1

Оригінал	*Переклад*
Najbardziej dotkliwy jest bezruch: gęsty, widzialny — zimny zmierzch i słabe światło sodowych lamp, grzęznące w mroku w odległości *zaledwie metra* od swego źródła. [58;c.2]	Найбільше болить від безруху: густого, видимого — холодної сутені й слабкого світла натрієвих ламп, що в'язне в темряві *за метр* від свого джерела. [40;c.1]
Kontury budynków na tle nieba rozciągają się w nieskończoność, *tracą powoli ostre kąty*, winkle, krawędzie. [58;c.2]	Обриси будинків на тлі неба розтягуються в нескінченність, *поволі згладжуються гострі кути*, виступи, карнизи. [40;c.1]
W gruncie rzeczy nadal, mimo zabudowy, *było to miejsce należące do umarłych*.[58;c.15]	*Насправді ж* це місце, хоч і забудоване, *лишалося мертвим.* [40;c.2]
Może dlatego nawiedzały nas duchy. [58;c.15]	*Не дивно*, що нас навідували духи. [40;c.2]
Stawał na dwóch łapkach, wcale nie zainteresowany nagrodą na końcu eksperymentalnej trasy; *niechętny przywilejom odruchu Pawłowa*, omiatał nas wzrokiem, a potem zawracał albo bez pośpiechu oddawał się badaniu labiryntu. [58;c.15]	*Він спинався на задні лапки*, байдужий до нагороди в кінці експериментальної траси, і, *зневаживши рефлекс Павлова*, роздивлявся нас, а потім завертав назад або брався неквапом вивчати лабіринт. [40;c.2]
Ze w swej istocie jest bezwładny i martwy, że rządzą nim dość proste prawa, które należy wyjaśnić i podać — *najlepiej wykorzystując diagram.* [58;c.15]	Що він у своїй основі безвольний і мертвий, що ним керують доволі прості закони, які треба з'ясувати і викласти — *найкраще за допомогою діаграм.* [40;c.3]

Wprowadzano nas w tajemnice statystyki, wierząc, *że za jej pomocą* można doskonale opisać wszelkie prawidłowości świata — że 90 procent *jest bardziej znaczące* niż pięć. [58;c.15]	Нас посвячували в таємниці статистики, вірячи, *що її мовою* можна досконало описати всі засади світу і що дев'яносто відсотків — це *важливіше*, ніж п'ять. [40;c.3]
Mówiąc szczerze, często bywało, że wolałabym odwrócić nasze relacje i zacząć *opowiadać im o sobie.* [58;c.18]	Кажучи щиро, мені часто хотілося обернути навспак наші стосунки і почати *розповідати пацієнтам про себе.* [40;c.4]
Cierpię na syndrom, który bez trudu można odnaleźć w każdym atlasie syndromów klinicznych i który — jak stwierdza specjalistyczna literatura — *staje się coraz częstszy*. [58;c.21]	Я страждаю синдромом, який легко можна знайти в будь-якому атласі клінічних синдромів і який — коли вірити спеціальній літературі — *нестримно шириться*. [40;c.5]
Jeszcze nie wie, *że brzmi jak alarm*. [58;c.31]	Він ще не знає, *що це далеке відлуння вереску сигналізації*. [40;c.9]

Додаток №2

Оригінал	*Переклад*
Kontury budynków na tle nieba rozciągają się w nieskończoność, *tracą powoli ostre kąty*, winkle, krawędzie. [58;c.2]	Обриси будинків на тлі неба розтягуються в нескінченність, *поволі згладжуються гострі кути*, виступи, карнизи. [40;c.1]
Odkryłam, ponieważ *zostawili mnie na chwilę samą*, nie ustrzegli. [58;c.6]	Виявила його, бо *мене на мить лишили саму*, не допильнували. [40;c.2]
Pozamykane drzwi, *opuszczone klapy, zasunięte rolety.* [58;c.6]	Зачинені двері, *засунуті штори, опущені ролети.* [40;c.2]
Przeszłam cały park, a potem — polnymi drogami, przez kukurydzę i wilgotne,	Я пройшла весь парк, а далі — польовими путівцями, *крізь кукурудзу*

pełne kaczeńców łąki, pokratkowane rowami melioracyjnymi — do samej rzeki. [58;c.6]	*й вогкі, всіяні лататтям і посічені меліораційними каналами луки* — до самої ріки. [40;c.2]
Gdy wspięłam się na *wał ochronny,* zobaczyłam ruchomą wstęgę, drogę, która wypływała poza kadr, poza świat. [58;c.6]	Видершись на *охоронну дамбу*, я побачила рухому смужку — дорогу, що вибігала поза кадр, поза світ. [40;c.2]
I jeśli ktoś miał szczęście, mógł zobaczyć na niej barki, płaskie wielkie łodzie, które sunęły w obie strony, nie zważając na brzegi, na drzewa, *na stojących na wale ludzi,* traktowanych zapewne jako niestałe, niegodne uwagi punkty orientacyjne, świadków ich pełnego gracji ruchu.[58;c.6,7]	І якщо комусь пощастило, він міг розгледіти на ній барки, пласкі великі човни, що сунули в обидва боки, не зважаючи на береги, дерева, *людей, що стояли на насипі* й, певно, були для них лише несталими, не гідними уваги орієнтирами, свідками їхнього Граційного руху. [40;c.2]
W niektórych miejscach przy brzegu zaczepiała o jakieś podwodne przeszkody i *wtedy powstawały w wodzie wiry.* [58;c.7]	В деяких місцях біля берега вона натикалася на якісь підводні перешкоди, *і тоді у воді виникали вири.* [40;c.3]
Nie zwracała na mnie uwagi, zajęta sobą, zmienna, wędrująca woda, *do której nigdy nie można wejść dwa razy, jak się później dowiedziałam.* [58;c.7]	Ріка не звертала на мене уваги, зосереджена на собі, — мінлива, мандрівна вода, *в яку — я дізналася згодом — неможливо ввійти двічі.* [40;c.3]
Czytał lokalną gazetę, w której zawsze najciekawsza była *rubryka kryminalna* z doniesieniami o obrabowaniu piwnic z powideł i korniszonów. [58;c.10]	Читав місцеву газету, в якій завжди найцікавішою була *кримінальна хроніка* з повідомленнями про крадіжки з пивниць повидла й корнішонів. [40;c.4]

Kuchenkę gazową, składane stoliki i krzesła. [58;c.10]	*Газову плиту*, складані столики й кріселка. [40;c.4]

Додаток №3

Оригінал	*Переклад*
Widzą inną, większą łódź z napisem: „Policie. Split". Płynie wzdłuż stromej linii brzegu. [58;c.49]	Вони бачать інший, більший човен із написом «Policie. Split», який пливе вздовж стрімкої лінії берега. [40;c.8]
Małe grono słuchaczy poruszyło się dość niespokojnie. Minęła nas bowiem hałaśliwa grupa wysokich mężczyzn oznaczonych kolorowymi szalikami swojego klubu sportowego — to kibice. [58;c.85]	Невеличкий гурт слухачів дещо стривожено заворушився: поруч пройшло галасливе товариство високих чоловіків із кольоровими шаликами свого спортивного клубу — це вболівальники. [40;c.16]
Oto lotniska pięknie wyrysowane na reklamowym folderze pewnych linii lotniczych. Ich sens objawia się tylko wtedy, kiedy się patrzy na nie z góry; zupełnie jak monumentalne rysunki na płaskowyżu Nazca zostały stworzone z myślą o istotach, które uniosą się w powietrze, na przykład nowoczesne lotnisko w Sydney ma kształt samolotu. [58;c.201]	Ось гарний малюнок летовищ у буклеті однієї авіакомпанії, їхній сенс видно лише тоді, коли дивишся на них із висоти; вони наче монументальні малюнки на плоскогір'ї Наска, створені з думкою про тих, хто ширятиме над ними у височині. Скажімо, сучасне летовище у Сіднеї має форму літака. [40;c.33]

Додаток №4

Оригінал	*Переклад*
Siadają i dostawiają jedno krzesło, jest ich pięciu. [58;c.51]	Сідають, приставляючи собі стільці. Їх п'ятеро. [40;c.10]
Wstaje po kilku godzinach, dwóch, trzech, bo jeszcze jest ciemno, i po omacku schodzi do samochodu. [58;c.53]	Встає через кілька годин, дві або три, надворі ще темно. Навпомацки йде до авта. [40;c.10]
W Schiphol można obejrzeć piękne kopie Rembrandta, a na pewnym lotnisku azjatyckim znajduje się muzeum religii; bardzo dobrze pomyślane. [58;c.64]	У Схіпголі можна оглянути чудові копії Рембрандта, а на одному азійському летовищі міститься музей релігії. Дуже гарно придумано. [40;c.10]
To przykład ustroju, gdzie mniej ważna jest polityka wewnętrzna, liczą się zaś związki z innymi lotniskami członkami Unii — tylko one bowiem dają jej rację bytu. [58;c.65]	Бо лише з огляду на них існування аеропорту має сенс. Це приклад екстравертного устрою; [40;c.10]
Niestety jest już chyba za późno. [58;c.69]	Мабуть, уже запізно. На жаль. [40;c.13]
Spotkałam ją na lotnisku w Sztokholmie — jedynym na świecie, które ma drewniane podłogi; piękny parkiet z ciemnego dębu, wyfroterowany, starannie dopasowane deszczułki — lekko licząc, kilka hektarów północnego lasu. [58;c.73]	Я зустріла її на стокгольмському летовищі — єдиному у світі, де є дерев'яна підлога, красивий паркет із темного дуба, випуцуваний, зі старанно допасованими дощечками. Кілька добрячих гектарів північного лісу. [40;c.14]
Umówiłyśmy się na dole, w barze, wieczorem, po długim prysznicu i	Ми домовилися зустрітися внизу, в барі. Ввечері, після довгого душу й клацання телеканалів. [40;c.14]

przeglądaniu kanałów telewizyjnych. [58;c.75]	
W „Księdze syndromów", o której już wspominałam, znajduje się też Syndrom Paryski, który dotykaw przeważającej mierze turystów japońskich odwiedzających Paryż. [58;c.80]	У згадуваній уже «Книзі синдромів» ідеться про так званий «паризький синдром». Він уражає переважно японських туристів, які відвідують Париж. [40;c.15]
Pierwszy został napisany w Polsce na początku wieku osiemnastego, gdy w Europie przebudzony rozum podejmował podobne próby uwieńczone może i większym sukcesem, lecz na pewno pozbawione wdzięku. [58;c.80-81]	Перший з них постав у Польщі на початку вісімнадцятого століття, коли в Європі пробуджений Розум сягав, може, й більших успіхів. Зате тут — справжня краса й винахідливість. [40;c.15-16]
Mówiła: tak niewiele trzeba, żeby napisać książkę — trochę wolnego czasu po pracy, nawet niekoniecznie komputer. [58;c.84]	Для того щоб написати книжку, казала вона, потрібно зовсім небагато — трохи вільного часу після роботи. Навіть не обов'язково мати комп'ютер. [40;c.16]

Додаток №5

Оригінал	*Переклад*
W domu jest ciemno, powietrze w pokojach powoli studzi się, przygasa. [58;c.2]	*Вдома темно*, повітря в кімнатах поволі стигне, пригасає. [40;c.1]
Ten wieczór jest krańcem świata, wymacałam go przez przypadek w czasie zabawy, *niechcący*. [58;c.6]	Цей вечір є кінцем світу, я намацала його зовсім випадково, граючись. [40;c.1]
Jest jasne, że oto znalazłam się w pułapce, *zamknięta*. [58;c.6]	*Зрозуміло*, що я втрапила у пастку, *я впольована*. [40;c.1]

Gdy wspięłam się na *wał ochronny*, zobaczyłam ruchomą wstęgę, drogę, która wypływała poza kadr, poza świat. [58;c.6]	Видершись на *охоронну дамбу*, я побачила рухому смужку — дорогу, що вибігала поза кадр, поза світ. [40;c.1]
Posiadała swoje miejsce w hierarchii rzek, co sprawdziłam potem *na mapach*, dość drugorzędne, ale zauważaln, wicehrabina z prowincji na dworze królowej Amazonki. [58;c.7]	*В ієрархії річок Одра посідала,* як я довідалася згодом, хоч і скромне, а все-таки помітне місце, така собі провінційна графиня при дворі королеви Амазонки. [40;c.2]
Wiele razy przeprowadzali się z miejsca na miejsce, aż w końcu *zatrzymali się na dłużej* w prowincjonalnej szkole, daleko od porządnej drogi i kolejowej stacji. [58;c.8]	Багато разів вони переїжджали з місця на місце, аж поки *зупинилися* в провінційній школі, далеко від пристойної дороги і залізничної станції. [40;c.3]
Moja *aorta brzuszna* jest w normie. [58;c.12]	*Черевна аорта* в нормі. [40;c.3]
Skończyłam studia, ale w gruncie rzeczy nie nauczyłam się żadnego zawodu, czego bardzo żałuję; mój pradziadek był tkaczem, *bielił utkane płótno*, rozkładając je na stoku, *wystawiając* na palące promienie słońca. [58;c.12-13]	Я закінчила інститут, але, правду кажучи, не опанувала жодного фаху, про що дуже шкодую; мій прадід був ткачем, білив полотно, розстеляючи його на схилі під палючими променями сонця. [40;c.3]
Nie nauczyłam się, *jak mówię*, żadnego fachu, a jednak wbrew temu, co zawsze powtarzali moi rodzice, udało mi się przeżyć, imając się po drodze różnych prac i wcale nie staczając na dno. [58;c.13]	Отже, я не здобула жодного фаху, але все-таки, всупереч тому, що весь час торочили батьки, мені вдалося вижити, змінивши дорогою безліч занять і аж ніяк не опустившись на дно. [40;c.3]

W pewnym małym teatrze przez jeden sezon zatrudniłam się jako garderobiana i w ten sposób *przetrwałam długą zimę* wśród pluszowych kulis, ciężkich kostiumów, atłasowych peleryn i peruk. [58;c.13]	В одному невеликому театрі влаштувалася на один сезон гардеробницею і *пережила зиму* серед плюшевих куліс, важких костюмів, атласних пелерин і перук. [40;c.3]

Śniłam, że przeglądam amerykański magazyn z fotografiami *zbiorników wodnych* i basenów. [58;c.91]	Мені наснилося, що я розглядаю американський часопис зі світлинами *водойм* і басейнів. [40;c.14]
Mógł sobie na to pozwolić — był potężnej postury,*odporny na zimno*, ogrzewał się sam. [58;c.91]	Він міг собі це дозволити — був кремезної будови, *холодостійкий*, опалював себе сам. [40;c.14]
Jaki to *nędzny stan umysłu*. [58;c.92]	Яке *безглуздя*. [40;c.14]
Daj se spokój, Eryku. [58;c.93]	*Заспокойся*, Ерику. [40;c.15]
Towarzysze z celi, przemytnicy, jak i on, często świadkowali jego głośnemu czytaniu i wkrótce poddali się urokowi przygód wielorybników. [58;c.98]	Його *співкамерники* контрабандисти, як і Ерик, — часто наслухали, як він читає, і небавом самі піддалися чарам китобійних пригод. [40;c.15]
Kobieta o mocnych udach jest jak *dziadek do orzechów* — myśli doktor Blau — wejście pomiędzy nie grozi roztrzaskaniem. [58;c.142]	Жінка з сильними стегнами — наче *лускунчик*, — думає собі доктор Бляу: ввійшовши поміж, не ризикуєш бути розчавленим. [40;c.23]
Pomaga nam w tym *szkło powiększające* przymocowane tu na stałe. [58;c.189]	Нам допомагає в цьому *лупа*, вмонтована у дароносицю. [40;c.31]
W jednej chwili odkrywam prawdę: nic się już nie da zrobić — jestem. [58;c.6]	Вмить мені відкривається правда: вже нічого не вдієш — я є. [40;c.2]
I jeśli ktoś *miał szczęście*, mógł zobaczyć na niej barki, płaskie wielkie łodzie, które	І якщо комусь *пощастило*, він міг розгледіти на ній барки, пласкі великі

sunęły w obie strony, nie zważając na brzegi, na drzewa, na stojących na wale ludzi, traktowanych zapewne jako niestałe, niegodne uwagi *punkty orientacyjne*, świadków ich pełnego gracji ruchu. [58;c.6,7]	човни, що сунули в обидва боки, не зважаючи на береги, дерева, людей, що стояли на насипі й, певно, були для них лише несталими, не гідними уваги *орієнтирами*, свідками їхнього Граційного руху. [40;c.2]
Ustalano *trasy podróży* z przewodnikiem, starannie zaznaczając atrakcje. [58;c.7]	Визначали *маршрути* за путівником, старанно зазначаючи пам'ятки, що їх варто оглянути. [40;c.2]

Додаток №6

Оригінал	*Переклад*
Nikogo nie ma*; odeszli,* zniknęli, słychać jeszcze ich słabnące głosy, szurania, echa kroków i odległy śmiech. [58;c.2]	Нікого нема; *всі пішли*, зникли, чути ще їхні приглушені голоси, шурхоти, відлуння кроків і далекий сміх.[40;c.1]
Odkryłam, ponieważ zostawili mnie na chwilę samą, nie ustrzegli. [58;c.6]	*Виявила його*, бо мене на мить лишили саму, не допильнували. [40;c.1]
Posiadała swoje miejsce w hierarchii *rzek*, co sprawdziłam potem na mapach, dość drugorzędne, ale zauważalne, wicehrabina z prowincji na dworze królowej Amazonki.[58;c.7]	В ієрархії річок *Одра* посідала, як я довідалася згодом, хоч і скромне, а все-таки помітне місце, така собі провінційна графиня при дворі королеви Амазонки. [40;c.2]
Nie zwracała na mnie uwagi, zajęta sobą, zmienna, wędrująca woda, do której nigdy nie można wejść dwa razy, jak się później dowiedziałam. [58;c.7]	*Ріка не звертала на мене уваги*, зосереджена на собі, — мінлива, мандрівна вода, в яку — я дізналася згодом — неможливо ввійти двічі. [40;c.2]
Przekłuwała go na wylot, wyznaczała wertykalnie trzeci wymiar; robiła w nim	*Ріка прошивала той краєвид наскрізь*, вертикально креслила третій вимір;

dziurę, i dziecięcy świat okazywał się zaledwie gumową zabawką, z której z sykiem uchodziło powietrze. [58;c.8]	простромлювала в ньому дірку, і дитячий світ ставав не більше ніж гумовою іграшкою, з якої з сичанням виходило повітря. [40;c.2]
*Długo przygotowywane,*planowane wieczorami na przedwiośniu, gdy ledwie zszedł śnieg, lecz ziemia jeszcze nie otrzeźwiała; trzeba było czekać, aż odda w końcu swoje ciało pługom i motyczkom, aż da się zapłodnić i potem już zajmie im czas od rana do wieczora. [58;c.8]	*Спершу довгі приготування, будування планів вечорами напередодні весни*, коли щойно зійшов сніг, але земля ще не очуняла; треба було чекати, поки вона врешті віддасть своє тіло плугам і мотикам, поки дозволить себе запліднити, щоби згодом забрати весь їхній час від ранку до вечора. [40;c.2]
Należeli do pokolenia, które jeździło z przyczepami kempingowymi, ciągnąc za sobą namiastkę domu. [58;c.8]	*Батьки належали* до покоління, яке їздило з причепами-кемпінґами, волочачи за собою імітацію дому. [40;c.2]
Ustalonotrasy podróży z przewodnikiem, starannie zaznaczając atrakcje. [58;c.11]	Визначали *маршрути* за путівником, старанно зазначаючи пам’ятки, *що їх варто оглянути*[40;c.3]
Namówiłam kilka osób, żeby założyć związek zawodowy — były to czasy Solidarności — choćby tylko dla *niego*, ale nie chciał. [58;c.13]	Я намовила кількох осіб, щоб створити профспілку — то якраз були часи «Солідарності», — хоч би задля *нього одного*, але він не хотів. [40;c.3]

Droga była monotonna, wzdłuż szosy, po obu stronach straszyły tylko stare pastwiska porośnięte chwastami i *kosodrzewiną* [58;c.94]	Шлях був одноманітний, трасою, по обидва боки якої темніли лише старі пасовиська, порослі бур’янами і *гірською сосною.* [40;c.15]

Zwierzał mi się *hodowca osłów*. [58;c.134]	Оповідав мені *чоловік, що розводив ослів*. [40;c.22]
Najgorsi są Amerykanie, bo większość z nich ma *nadwagę*. [58;c.136]	Найгірші американці, бо вони здебільшого страждають *надмірною вагою.* [40;c.22]
Niechciane, powróciły do starych naturalnych zachowań — łączyły się w stada, obierały *przywódczynie* jak wilki i szakale.[58;c.136]	Відкинуті, вони повернулися до старих природних повадок — об'єднувались у зграї, обирали *самиць-вожаків*, як вовки чи шакали. [40;c.22]
Średnie tempo wygaszania światła na planecie wynosi około 1,4 procent na *dekadę*.[58;c.137]	Світло слабшає в середньому зі швидкістю близько 1,4 процента в *десять років*. [40;c.22]
Dwumetrowy mężczyzna,oskórowany. [58;c.139]	Двометровий чоловік без шкіри. [40;c.22]
Wydawało mu się, że kępka czarnych włosów wygolona w kreskę, która optycznie jeszcze bardziej wyszczupla biodra i przyciąga jak *wykrzyknik*, zarysuje mu zaraz obiektyw. [58;c.143]	Йому здавалося, що віхтик чорного волосся, виголений смужечкою, яка оптично ще більше витончує стегна й притягує зір, наче *знак оклику*, зараз зафарбує йому об'єктив. [40;c.23]
— Drodzy *państwo*— zaczęła kobieta, tym razem bardzo młoda, *w bojówkach* , ze śmiesznie upiętymi włosami; z pewnością dopiero co obroniła pracę magisterską. [58;c.193]	Дорогі пані й панове, — почала жінка, цього разу дуже молода, у *військових штанях*, зі смішно заколеним волоссям. Мабуть, вона щойно захистила магістерську роботу. [40;c.31]

Додаток №7

Оригінал	*Переклад*
Skarżyła się, że nie da się, oczywiście, poruszać po linii prostej, ponieważ jest całkowicie zależna od dróg i *kursu statków* czy torów kolejowych. [58;c.119]	Нарікала, що неможливо, звісно, рухатися по прямій, адже ти цілковито залежиш від доріг і залізниць, *від курсів рейсових теплоходів.*[40;c.18]
Stoją tam wszyscy *poszukiwacze*. [58;c.42]	Там стоїть ціла *пошукова команда*. [40;c.15]
Odpowiada, że nie, *zgodnie z prawdą.* [58;c.36]	Він *чесно* відповідає, що ні. [40;c.14]
Ta na przykład ma *wielką dziurę* pośrodku czoła, ale piękne zęby. [58;c.26]	Цей, приміром, має *діру* посередині чола, зате гарні зуби[40;c.8]
Czasem, gdy noc była jasna, w dali majaczył mu kształt wiatraka, od dawna nieczynnego, służącego tylko jako *tło* dla fotografujących się turystów. [58;c.94]	Часом, ясної ночі, було видно, як удалині бовваніє вітряк — уже віддавна нерухомий, він лише слугував *декорацією*, біля якої фотографувалися туристи. [40;c.15]

Додаток №8

Оригінал	*Переклад*
Jak już powiedzieliśmy w poprzednich wykładach — które może mieli państwo okazję wysłuchać na którymś z lotnisk czy *dworców kolejowych*, biorących udział w naszym projekcie edukacyjnym — czasu i przestrzeni doświadczamy w dużej mierze nieświadomie. [58;c.193]	Як ми вже говорили на попередніх лекціях, що їх ви, можливо, мали нагоду чути на якомусь із летовищ або *вокзалів*, котрі беруть участь у нашому освітньому проекті, час і простір ми переживаємо великою мірою несвідомо. [40;c.31]

Dopiero po chwili, zaskoczona, odkrywam, że to kobieta, ma bowiem perwersyjny *pendant* — u dołu brzucha doklejono kawałek szarego futerka, w nim zaznaczona jest trochę ordynarnie podłużna szpara. [58;c.139,140]	Щойно через мить я здивовано виявляю, що це жінка, у неї перверсійний *аксесуар*: у низу живота доклеєний шматок сірого хутра, а в ньому трохи примітивно прокреслена поздовжня шпарина. [40;c.22]
Pewne *plemię nomadów* żyło od wieków na pustyni między osadami chrześcijańskimi i muzułmańskimi, więc wiele się nauczyło. [58;c.133]	Одне *плем'я* впродовж віків жило в пустелі поміж християнськими та мусульманськими поселеннями, тож багато чого навчилося. [40;c.21]
Zanim podejdzie kelner, zanim jeszcze zamówią drinki, już wiąże ich niewidzialna *komitywa*. [58;c.40]	Перш ніж підійде офіціант і вони замовлять свої напої, довкруг них уже замкнеться невидиме *коло побратимства.* [40;c.11]
Miał on na celu taką konstrukcję przestrzeni, żeby każdy z więźniów był *nieustannie widziany*. [58;c.41]	Вона полягала в такому впорядкуванні простору, яке дозволяло б кожного в'язня *постійно мати на оці.* [40;c.12]
Godzina jest przedpołudniowa, nie wie dokładnie która, nie spojrzał na zegarek, ale czeka nie dłużej, zdaje się, niż *kwadrans*. [58;c.40]	Передобідня пора, він не знає напевне, котра година, не глянув на годинник, але чекає, здається, не довше, *ніж п'ятнадцять хвилин*. [40;c.23]

Додаток №9

Оригінал	*Переклад*
Policjant zagląda do środka przez brudne szyby, a potem zaczyna potrząsać oknem, mocniej i mocniej, *aż je wyważa.* [58;c.43]	Поліціянт зазирає досередини крізь брудні шибки, а далі починає термосити вікно, все сильніше й сильніше, *аж доки його не вивалює.* [40;c.7]

Czy inne, o którym jeszcze nie wiemy i którego nie udowodniono — że można podwójnie *nie istnieć* w jednym i tym samym miejscu? [58;c.57]	Чи іншому, про який ми ще не знаємо і якого ще не доведено, — що можна подвійно *існувати* в одному місці? [40;c.12]
To dlatego *z ust nie schodzą* im nigdy takie słowa jak „daremny" i „wyczerpany". [58;c.57]	Ось чому в них весь *час на вустах* слова «марний» і «вичерпаний». [40;c.12]
Tak się naprzykrzał, aż ktoś wyczuwał najbardziej odpowiedni moment, *żeby pociągnąć go* za połę munduru i usadzić na miejscu, zanim podjedzie taksówka. [58;c.94]	Ерик докучав, аж поки хтось у слушний момент *не смикав його* за полу мундира й не садив на стільця, щоб той посидів спокійно, доки приїде таксі. [40;c.15]
Policja czekała z uprzątnięciem miejsca, bo miał przyjechać dziennikarz z jakiejś ważnej stacji telewizyjnej, żeby nagrać relację. [58;c.135]	*Поліція не поспішала прибирати місце,* от-от мав приїхати журналіст із якогось важливого телеканалу, щоб зняти репортаж. [40;c.22]

Додаток №10

Оригінал	*Переклад*
Właściwie przy odrobinie dobrej woli mogliby wspólnie wypracować jakąś *słowiańską koine*, zestaw podobnych, podręcznych słowiańskich słów, używanych bez gramatyki, zamiast osuwać się w drętwą i uproszczoną wersję angielskiego. [58;c.39]	Зрештою, досить трохи доброї волі, і можна було б спільно виробити якесь таке *слов'янське койне*, набір схожих часто вживаних слов'янських слів, без граматики — замість того, щоб опускатися до неоковирної, спрощеної англійської. [40;c.18]
W środku nocy, gdy pociąg wpełza powoli w belgijskie czy lubuskie równiny, gdy nocna mgła gęstnieje i	Серед ночі, коли потяг поволі повзе бельгійськими чи любуськими рівнинами, коли нічний туман

zamazuje wszystko, w barze pojawia się drugi rzut: zmęczeni bezsennością pasażerowie, którzy nie wstydzą się kapci na bosych stopach. [58;c.72]	густішає і огортає все, у барі з'являється друга зміна — змучені безсонням подорожани, які не соромляться капців на босу ногу. [40;c.14]
Spotkałam ją na lotnisku w *Sztokholmie* — jedynym na świecie, które ma drewniane podłogi; piękny parkiet z ciemnego dębu, wyfroterowany, starannie dopasowane deszczułki — lekko licząc, kilka hektarów północnego lasu.[58;c.73]	Я зустріла її на *стокгольмському* летовищі — єдиному у світі, де є дерев'яна підлога, красивий паркет із темного дуба, випуцуваний, зі старанно допасованими дощечками. [40;c.14]
Błąd komputera — oto czym stało się dziś *fatum*. [58;c.74]	Помилка комп'ютера — ось що тепер є справжнім *фатумом*. [40;c.14]
Nikt nie chce zostać — to zrozumiałe — nie żyjemy w próżni, mamy umówione spotkania; jutro idziemy do *dentysty*, a na wieczór zaprosiliśmy przyjaciół. [58;c.74]	Ми не живемо в порожнечі, кожен має заплановані зустрічі; завтра збираємося до *дантиста*, а на вечір запросили друзів. [40;c.14]
Stanąć na boku, spaniem w hotelu zarobić na dniówkę, pić rano kawę i jeść śniadanie przy szwedzkim stole, korzystając z obfitości jogurtów. [58;c.74]	Можна стояти збоку, заробляти собі на наступний день життя, переспавши ніч у готелі, пити вранці каву й снідати, користаючи з розмаїття йогуртів на шведському столі. [40;c.14]
Rozpakowywać nie ma czego, szczoteczka do zębów i czysta bielizna — żelazne porcje. [58;c.75]	Розпаковувати нічого, зубна щітка і чиста білизна — такий необхідний набір. [40;c.14]

Додаток №11

Оригінал	*Переклад*
Mama farbowała włosy, a ojciec czekał na nią w kawiarni „*Nowa*", przy jednym z dwóch stolików wystawionych na zewnątrz. [58;c.8,10]	Мама фарбувала волосся, а батько чекав на неї у кав'ярні «*Нова*», за одним із двох столиків *надворі*. [40;c.2]
Ceraty na stół, *nieprzemakalne*. [58;c.10]	*Церати* для столу. [40;c.2]
To my *w Carcassonne*. [58;c.11]	Оце ми в *Каркасоні*. [40;c.2]
A tu żona, w tle *Akropol*. [58;c.11]	А це дружина на тлі *Акрополя*. [40;c.2]
Piją *palinkowac* z lodem, jak whisky. [58;c.40]	Усі п'ють *палінковац* — із льодом, як віскі. [40;c.16]

Додаток №12

Додаток №13

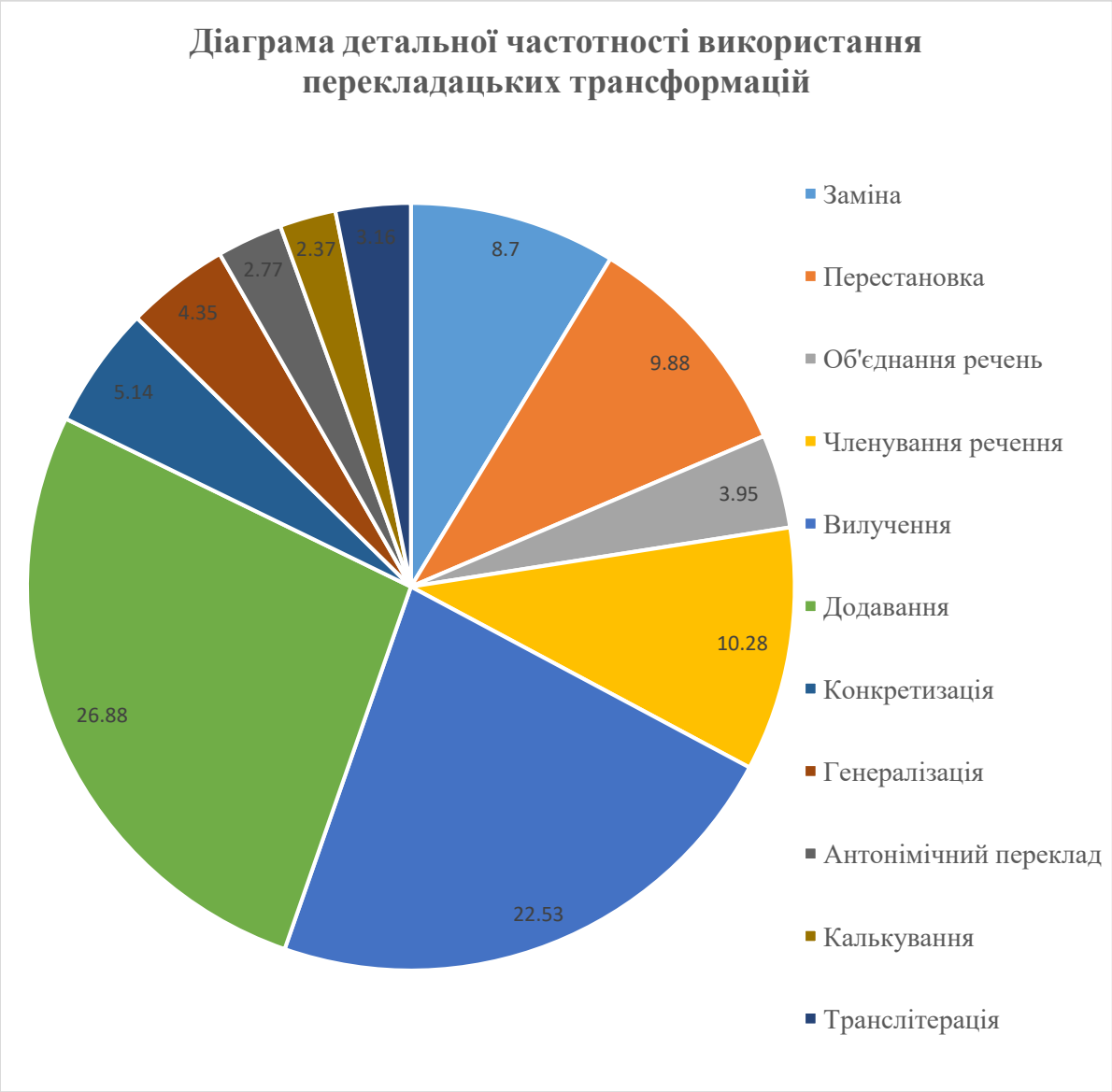
Діаграма детальної частотності використання перекладацьких трансформацій
8.7
9.88
3.95
10.28
22.53
26.88
5.14
4.35
2.77
2.37
3.16
Заміна
Перестановка
Об'єднання речень
Членування речення
Вилучення
Додавання
Конкретизація
Генералізація
Антонімічний переклад
Калькування
Транслітерація